

TERCERA I DARRERA EDICIÓ DEL

CALENDARI DE GUERRA, 1938

EN FULLS MENSUALS, AMB TRETZE DIBUIXOS DE "SIM" A TOT COLOR

EDICIÓ

EN CATALÀ

Mida, 27 x 37'50
centímetres. Pes,
145 grams.

UNA
VERITABLE
OBRA D'ART
que solament val

5

PESETES

DEMANEU-LA
en quioscos i llibreries

Descomptes ha-
bituals a revende-
dors, Sindicats i
Societats.

Donarem prefe-
rència a les co-
mandes que vin-
guin acompanya-
des de llur import

EDICIONS I REPORTATGES

CLARIS, 20

TELÈFON 20364

BARCELONA

Catalans!

EL MAGAZINE
POPULAR

Les 24 hores de Josep Terradelles

per Domènec de Bellmunt

CARA de gran infant. Contrast entre la seva expressió simpàtica meridional i el seu tipus de jove «sportman» escandinau.

A la sortida dels Consells, als actes oficials, a les grans cerimònies de govern, la seva figura exuberant sol passar de tres pams la dels altres Consellers. Intelligent, treballador infatigable, patriota modèlic, especialista en finances.

Difícilment inassequible a causa de les seves múltiples activitats, a les quals es lliura de ple. L'alta gerència de la Caixa de Catalunya en aquests moments de responsabilitat i de febre imposa deures evidentment severos. Ell els compleix amb un somriure als llavis. Jove, d'una capacitat de treball estoradora, organitzador, amb un gran esperit crític, senzill, modest, bo. Home de confiança del President Macià. Home de confiança del President Companys. Conseller de Finances de Catalunya: Josep Terradelles i Joan.

Les 24 hores de Josep Terradelles...

Tasca difícil. Quan el cerques al seu domicili pensant que encara no s'ha llevat, t'adones que ja ha sortit abans de les nou. Quan arribes a Indústries de Guerra, fa deu minuts que ha marxat a la Comissió d'Administració Urbana. En el moment que preguntes per ell al Passeig de Gràcia, ja és a Patrimoni i Rendes. Al carrer de Muntaner t'asseguren que anirà a la Generalitat... Al seu despatx oficial de la Conselleria les visites esperen. Santa paciència! Mentrestant el conseller ha anat a visitar tres fàbriques d'Indústries de guerra, ha despatxat amb els funcionaris de l'Oficina de Publicacions i ha donat una ullada a les obres d'instal·lació del nou edifici del Departament. A les dues de la tarda arriba a la Conselleria i despatxa amb el Sots-secretari. A les tres encara rep visites. A la tarda presidirà la Junta de la Comissió, i a les sis anirà al Consell. A les 10 tornarà al seu domicili i després de sopar frugalment, treballarà, tot sol, en els afers més importants del Departament, fins a les dues de la matinada... Després deu dormir com un infant i deu somniar grans rastelleres de xifres, publicacions financeres, indústries de guerra...

* * *

De les 24 hores, el nostre Conseller de Finances en treballa catorze. Els repassos i el dormir són el de menys. Jo sóc dels que creuen que en Terradelles abusa de la seva joventut, de la seva poderosa resistència física, de la seva magnífica capacitat de treball. No s'adona de la fatiga. Es veritat que es volta de bons col·laboradors, de tècnics i especialistes que secunden la seva tasca i executen les seves ordres. Però la iniciativa és d'ell. La flama orientadora és seva. Ell vigila l'execució, controla l'obra, repassa les proves, no deixa ni un detall ni oblida un requisit.

Per això ha pogut realitzar una obra admirable a la Conselleria de Finances i ha pogut oferir a Catalunya proves fefaents d'aquesta obra acomplerta en plena febre revolucionària. Obra de contenció primer, de reconstrucció després, d'ordenació segons les necessitats de l'hora greu que vivim, ara.

(Vegeu l'acabament a la pàgina 4)

Catalans!

EL MAGAZINE
POPULAR

Direcció: J. ROIG - GUIVERNAU

REDACCIÓ I ADMINISTRACIÓ:
PLAÇA DE LA REPÚBLICA
NÚM. 2, PRAL. - TEL. 19278

EL NÚMERO: 2 PESSETES

SUBSCRIPCIÓ
PER TRIMESTRES

BARCELONA 16 ptes.
FORA 22 »

Concessionària per a la venda a Catalunya,
resta d'Espanya i estranger:

CATALONIA, S. A.
Ronda de Sant Pere, 3 - Barcelona

SURT ELS DIES
10 - 20 - 30

NÚMERO

2

1 DE MARÇ DEL 1938

LA NOSTRA PORTADA

Un pastor de la Cerdanya. Sota les cimes blanques del Cadí, el pastor guarda el ramat, una feina que és perpètua d'any a any, sempre portada a terme amb la mateixa simplicitat, al marge del remoli dels temps i de les modes. El gos, el paraigües, el gaiato, són els seus únics companys. I, quan els bens no reclamen la seva atenció immediata, el pastor gira la vista molt enllà, vers aquella terra baixa que, com la del drama, i ara més que mai, és una maragatada de passions, un niu de palestres i de fal·leres humanes.

LA GUERRA DELS CENT ANYS

PER
FERMÍ VERGÉS

Karl Epstein, crític d'art eminent, es troba entre nosaltres. A més dels seus passeigs pels afores de Barcelona i per les terrasses dels cafès del Paral·lel, dos temes que li tenen el cor robat, i a més de la seva aportació a la causa antifeixista (car Epstein es trobà ja al costat de Liebnicht en les jornades memorables de l'hivern alemany del 1918), el gran crític d'art és un fi observador de la situació internacional. Fa pocs dies, entre una colla d'amics, Karl Epstein ens explicava el sentit de certs esdeveniments:

—No creieu que Hitler faci la guerra europea, atacant a la vegada a diversos fronts europeus. L'experiència del 1914 ha alligonat els seus militars. Aquesta gent faran la guerra dels cent anys. Avui a Espanya, demà a Txecoslovàquia, demà passat a Àustria. És un mètode nou de fer guerra, però és la guerra...

I Karl Epstein, amb aquell somriure que li tapa els ulls, mira els altres com volent endevinar l'efecte de les seves paraules.

De mi puc dir que m'impressiona fortament. ¿No és, per ventura, aquesta teoria d'Epstein, propera de l'Estat Major francès, la de les guerres verticals? Hom sap que l'Estat Major francès considera que la guerra, avui, poden fer-la dues nacions, nominalment, però més de dues, efectivament. Per l'Estat Major francès la guerra entre Itàlia i Etiòpia fou una guerra "vertical" entre Itàlia-Etiòpia-Anglaterra. La guerra de Xina és una guerra vertical entre Xina-Japó-Anglaterra-Estats Units. I la guerra d'Espanya, ¿no és una guerra vertical? Evidentment, i potser la més considerable.

La política de fets consumats, adoptada per Itàlia i Alemanya amb resultats plausibles, demostra com aquests dos països —que han fet del xantatge un sistema— no volen, i segurament no poden, desencadenar una conflagració europea general. Abans de la Gran Guerra els generals alemanys

KARL EPSTEIN

eren aficionats a les generalitzacions i als plans d'envergadura. També ho són ara, com ho demostra l'apreci i la consideració que tingué en els últims anys de la seva vida Ludendorff. Però el general del partit nacional-socialista, von Reichenau, té un modest pla d'invasió d'Àustria. És clar que la mobilització industrial alemanya al servei de la guerra, com els dos mil avions d'Itàlia, fan respecte. Segons els observadors, el rearmament alemany estarà enllestit l'estiu d'enguany i, per aquesta data, es preveuen serioses complicacions a Europa. Però ni l'un país ni l'altre no tenen suficients recursos per a allargar una guerra. La nostra experiència militar, la que es desprèn de la guerra dels pobles hispànics contra els invasors italo-alemanys, ha obert els ulls a molts crítics i a molts estadistes. No ha pas canviat tant aquell temps de la guerra europea en què l'acumulació de material i d'homes donava resultats migradíssims. Quant a la possibilitat de la sorpresa, ¿és que als avions alemanys no s'hi oposarien avions francesos? ¿Es que la línia Maginot no seria una cuirassa de ferro per a les tropes de Renània? ¿Es que una invasió de Txecoslovàquia envers Uràina no trobaria l'Exèrcit Roig disposat a tornar "cop per cop", com diu el seu "slogan" famós?

Per això la guerra dels cops de mà, la guerra del xantatge polític, que permet sempre esperar en un arranjamant a les bones, és la tàctica del feixisme. Recordeu com va començar la guerra a Etiòpia. ¿Qui no sabia que Mussolini volia envair Etiòpia? I,

amb tot, es va començar la comèdia portant el problema a la Societat de Nacions, i, fingint que seria possible trobar una solució amistosa. La política de Mussolini i Hitler a Espanya ha tingut les mateixes característiques. Cregueren, d'antuvi, que uns centenars de "voluntaris" i uns quants canons, acabarien amb la resistència republicana. Llavors tindrien, de les Balears a les Açores fins als Pirineus, unes bases magnífiques per continuar el xantatge polític. Però no els ha sortit bé. Aquella expedició triomfal i alegre que esperava el duce el març del 1937 s'ha convertit en una guerra llarga i dura, adhuc pels "voluntaris" italians.

El profit enorme que les democràcies han tret de la resistència republicana a Espanya ha estat la de posar al descobert aquest nou sistema feixista. A mesura que anava creixent la nostra resistència, més aspectes inèdits dels plans feixistes han estat descoberts. I així hem vist que ultra la Mediterrània occidental, Mussolini intentava introduir-se a la Mediterrània oriental, subvencionant el panarabisme, els agitadors palestiniacs i els nacionalistes musulmans de l'Àfrica Francesa. Mussolini aplica a la política mediterrània una mica del seu tarannà sorelià, del cop d'audàcia, de la violència com a factor de triomf.

La guerra dels cent anys, que és un mètode nou de fer guerra, però és la guerra, té un adversari invencible: la decisió. Nosaltres no demanem —ni ho hem demanat mai— que els altres països facin la guerra perquè el 19 de juliol es varen sublevar els militars espanyols. No. Volem, però —i això tenim dret a exigir-ho— que enfront nostre només hi trobem els nostres enemics, no els nostres amics. Sabem molt bé que sovint la política d'un poble depèn d'un home i sabem que hi ha molts homes en països amics que tenen una migrada simpatia per nosaltres. ¿Qui podrà dir, per exemple, el mal que ens ha fet un home com Alexis Leger, secretari permanent del Quai d'Orsay? I, en canvi, quants maldecaps ens ha evitat no pas la simpatia però sí l'antimussolinisme de mister Eden? Allò, tanmateix, que hauriem de fer i encaminar la nostra tasca a aquest fi, és crear un corrent d'opinió prou fort, a favor d'aquesta decisió democràtica, que fes impossible el joc dels favoritismes personals. Un gran corrent d'opinió, que tindria en nosaltres un defensor apassionat, i que seria el millor adversari, l'adversari invencible, de la guerra dels cent anys.

LES 24 HORES DE JOSEP TERRADELLES

Ve de la pàgina 2

Terradelles al treball és admirable: aquest grup de tècnics que li han cercat unes dades que necessita i que preparen el material que ha demanat. Aquell altre secretariat que ha posat al dia un fitxer complet sobre matèries bancàries. Contacte amb l'Oficina Central de la Comissió d'Administració Urbana. Amb l'estadística de producció d'Indústries de Guerra. Amb la de Recaptació d'Impostos. Amb l'Assessoria Jurídica. Ho vigila tot, no abandona cap activitat, està al corrent de la seva obra a cada moment...

Un home així —es dirà— necessita molts Secretaris. Ho sembla. Terradelles no en té cap. El seu gran Secretari és ell mateix. Ell vol col·laboradors i se'ls tria. Per a cada activitat, per a cada matèria, crida els que li calen...

* * *

El Conseller? —No hi és.

El senyor Terradelles? —No vindrà.

Es inútil que cerqueu al domicili, a la Generalitat, a Publicacions, a Indústries de Guerra. Josep Terradelles desapareix misteriosament i ningú no sap on és. No s'ho diu ni a ell mateix de por de caure en la temptació de dir-ho a un amic i que una indiscreció malmeti els seus elements. Aleshores cerqueu el Sots-secretari, l'Interventor, algun dels seus col·laboradors més coneguts, i tampoc no en trobeu cap. Tots han desaparegut sota el mateix misteri. Ningú no sap on paren...

La desaparició dura només dos o tres dies. Es que el Conseller s'ha reclòs en algun reconet plàcid i confortable de Catalunya —és l'únic per trobar-ne de bons i de discrets— i s'ha posat a treballar reunit amb alguns dels seus col·laboradors. Disciplina de treball severa durant l'horari imposat. Algunes excursions per les valls properes, estones de tertúlia, vuit hores de descans quotidià, i tornada a la taula de treball fins a deixar l'ordenació enllestida. Montserrat? S'Agaró? El Montseny? Santa Cristina? Mistèri! Ningú no ho sabrà fins després...

* * *

En la seva batalla ingrata contra les finances, el nostre Conseller cerca, cada dia o cada nit, un petit parèntesi exquisidament espiritual per a la seva afició predilecta: la literatura i l'art. Generalment és a la nit, després de despatxar els seus assumptes oficials, que Terradelles es tanca en el seu oasi romàntic. Posa al dia el fitxer de la seva biblioteca, completa les seves gloses als llibres que llegeix, s'assabenta de totes les manifestacions de la crítica literària i artística. Sovint, cerca aquesta evasió espiritual de contacte amb l'art aprofitant els lleures dels repassos.

Una escapada d'«Hispano» o de «Chrysler» a un Restaurant plàcid i tranquil per dinar o sopar amb artistes o escriptors amics. Aleshores, Terradelles oblidat que és el gran Gerent de les Finances catalanes per tornar-se un amic de les arts, un humanista, un crític literari que s'esplaia en plena «penya» de bohemis...

Però, desgraciadament, aquests parèntesis són breus i escadussers...

* * *

D'aquestes hores intenses de treball n'han sortit fruits magnífics. En plena revolució, en ple aixecament militar, quan Catalunya es trobà que no tenia ni una fàbrica de material de guerra, ni avions, ni canons, ni bombes, ni fusells, ni pólvora, ni trilita, Terradelles fou l'orientador, l'organitzador l'assessor màxim per tal de dotar ràpidament Catalunya d'indústries de guerra que fessin front a les necessitats de l'exèrcit d'Aragó i adhuc a les dels altres exèrcits de l'Espanya lleial.

D'aquestes hores de treball en sortí el gran fré que aturà majors trasbalsos en l'ordre financer i bancari en els dies inquietants de la revolució.

D'aquestes hores en sortiren els Decrets de S'Agaró, la reconstrucció financera, l'ordenació intel·ligent i equilibrada dels moments actuals.

24 hores de Josep Terradelles són 24 hores de gran rendiment viscudes pensant en Catalunya!

DOMENEC DE BELLMUNT

Tots els "gentlemen" l'imiten

Si pregunteu a un anglès qui és el *gentleman* més perfecte del Regne Unit, us respondrà, sense vacillar, que Mister Anthony Eden. Però si voleu saber qui és l'àrbitre de l'elegància, de la moda, entre els *gentlemen*, us assabentarà que aquest paper tan important va a càrrec de Sir Robert Vansittart.

De la mateixa manera, si inquiriu, portats per un desmesurat esperit de tafaeria, qui és que dirigeix la política estrangera de la Gran Bretanya, us serà contestat que després de la dimissió de mister Anthony Eden, lord Halifax. Però si la vostra tafaeria pren viaràny més íntims i la porteu fins a l'extrem impertinent de preguntar qui és el que inspira la política estrangera de Sa Graciosa Majestat, el nom que obtindreu serà el de Sir Robert Vansittart.

★

Sembla talment que el destí del nou Conseller Diplomàtic de la Corona hagi estat el de dirigir els moviments de les figures de primer pla, discretament engrisat en les obscuritats de les bambolines.

Es un magnífic coneixedor dels clàssics anglesos, dels quals ha escrit judicis encertadíssims. Altres crítics, menys "selectes", els han popularitzat. Ha compost diversos llibres de poesia, que són, segons els entesos, una perfecció filològica i lingüística. Però només un dels seus versos s'ha fet famós, popularitzat per la premsa nazi. Es un fragment d'impressions de viatge, que diu: *Dels germànics l'esforç i la grandesa, voldria heretar, per a legar-les al meu senyor...*

Compteu com els altaveus hitlerians han repetit milers de vegades les dues ratlles famoses, per tal d'utilitzar-les pels seus fins particulars!

★

Diuen que Sir Robert és encara un magnífic jugador de tennis i un nedador àgil. De jove, havia estat una de les figures més destacades dels esports universitaris, però preferí passar a un segon pla, dedicant-se a entrenar els seus companys de l'Escola d'Eten, tots ells aristòcrates, que van a les classes amb copalta i besen la punta rosada dels dits tebis de les dames...

Sir Robert Vansittart

Inspirador, eminença grisa o factòtum de la política exterior d'Anglaterra

Ja veieu, doncs, que Sir Robert estava predestinat al càrrec que ocupa. Però a voltes, el destí arriba al seu objectiu per recons molt complicats, fent zigues-zagues i a tomballons. Sir Robert comença, als vint-i-un anys, la seva carrera diplomàtica, com a agregat a l'Ambaixada de París. El seu pare ho havia estat, també, en temps d'Eduard VII. I el seu avi ocupà el mateix lloc, quan la reina Victòria era encara una joveneta que sospirava per un príncep desconegut.

De la seva estada a París, abans de la guerra, Sir Robert en conserva un fàstic instintiu contra la bohèmia —adhuc contra la bohèmia *snoob*— de

la gent rica, a la qual ell mateix es dedicà una temporadeta. I moltes vegades ha repetit, en els salons de qual-sevol lord, que els francesos, des del primer polític fins al darrer elector, són tots uns bohemis que han tret la rifa... El trist del cas és que Sir Robert ha fet de les seves opinions i simpaties personals, la norma de la seva actuació diplomàtica. Compte!

En canvi, té una flaca gens dissimulada per Alemanya, per una Alemanya com més prussiana millor. I si era partidari d'un apropament amb Brüning, ara és defensor decidit d'un contacte permanent amb Hitler. Lord Halifax, l'ara substituït d'Eden, es pot assegurar que fou inspirat i assessorat per Vansittart, abans del seu malaurat viatge a Berlín i de les seves singulars entrevistes "particulars" amb el "führer".

★

Després de la guerra s'ha posat de moda que tots els Estats tinguin un viatjant permanent de pau i tranquil·litat, un corredor que faci la propaganda internacional d'aquest producte, que cadascú pretén no elaborar més que ell solet.

Txecoslovàquia tingué Benes; Romania, Titulesco; la U. R. S. S., Litvinov; Itàlia, Ciano; França, Briand i, ara, Delbos. Alemanya, primer Stressemann i, darrerament, Ribbentrop. Anglaterra, però, es mantenia fidel al vell costum nacional: el de convertir-se en casa de cites i saló de reunions de tots els diplomàtics del món.

Però ara les coses ja no li van tan planes. Roma i Berlín i Toquio no volen sortir de casa si no és ja amb la factura signada. Si vol parlar i discutir amb gent forastera Sa Graciosa Majestat es veurà obligada a enviar missatgers. Per això ha estat nomenat Sir Robert. En trenta cinc anys Vansittart ha passat d'agregat d'ambaixada a ambaixador, d'ambaixador a secretari d'Estat permanent del Foreign Office. I d'aquest alt càrrec a Conseller diplomàtic de la Corona. Es a dir, a inspirador, eminença grisa o factòtum, de la política internacional de la més poderosa de les potències.

★

Als vespres, sota la llum tèbia de la làmpara apergaminada, continuarà cercant consonants i ritmes, en rengles capriciosos. Als matins, mentre el sol envaeix i escampa la boira, farà el

seu passeig a cavall per Hyde Park. A mitja tarda abandonarà el seu despatx oficial per a acudir al te de Lord Salisbury o a la recepció de Lady Halifax o a la festa íntima del Pastor Leangrey.

Saludarà cerimoniosament les dames i exhibirà amb discreció el seu cos àgil, malgrat els seus 56 anys, i l'elegància refinada i esborradissa del seu jaqué. Explicarà unes quantes anècdotes parlamentàries. Contarà un somni curiós, escoltarà amablement les disquisicions sobre política futura de qualsevol mocós fill d'un il·lustre títol i descriurà amb un somriure les seves *performances* al golf.

En acomiadar-se, dirà a les senyores:

Milady, aquesta tarda ha estat la més agradable de la meua vida.

I cada tarda repetirà el mateix, a les mateixes *ladies*.

Unicament que en retornar al seu despatx, saturat de l'ambient perfumat i embalsamat del saló cada dia trobarà un munt més alt de telegrams dels cònsols britànics: "*El vaixell mercant "Humprey" ha estat torpedinat a la Mediterrània*"; "*El cònsol anglès a Xin-fu-kin ha estat insultat per un soldat nipó*"; "*Un periodista londinenc expulsat de Berlín*"; "*Concentració de soldats a Líbia*"; "*Bombardeig de tal ciutat amb tres-cents morts*"...

I cada tarda reposant el seu ample front sobre la palma de la mà repetirà al seu secretari:

—Aquesta és la tarda més difícil de la meua vida.

I cada vegada que ho digui serà veritat. Però ell no s'ho confessarà, perquè és tot un "ministre ambulant" de Sa Graciosa Majestat, rei de la Gran Bretanya i Irlanda, Emperador de la Índia...

—¿Per què no has rígut l'acudit de Lluís?

—Perquè no el puc veure aquest tipus. Riuré quan arribi a casa.

Comprimits d'article

El ciutadà que entra a formar part de la Comunitat del periodisme hipoteca totalment o parcialment les seves activitats per a tota la vida. Vegeu l'exemple d'un alt càrrec de la República que en trobar una hora de lleure a la setmana la dedica a donar vida a Fermín Mendieta. Un cas igual s'esdevé amb el President Lluís Companys, sempre conserva l'esperit de la seva antiga professió. No perquè no escrigui a la premsa vol dir que se'n desentèn, ben al contrari, cada matí en repassar-la no pot estar-se de comparar titulars i la composició de planes d'uns i altres diaris. Nosaltres ens l'hem imaginat més d'una vegada a punt de telefonar a una Redacció: «¿Per què l'heu posat aquest titular? ¿La primera plana és un desastre, no hi ha res que combini! ¿A qui se li ha ocorregut posar al peu de la plana aquell titular i dues ratlles de començament d'article que sembla l'anunci d'un callicida?»

Quan l'actual President *sojornava* al Penal de Puerto de Santa Maria no podia escriure gaire per a la premsa per les dificultats de tramesa. Quan trobà un mitjà segur de comunicacions es dedicà, amb tota febre, a enviar a «La Humanitat» notes que després, convertides en articles, produïen una infinitat de comentaris. Tots els lectors endevinaven la seva procedència. Les notes arribaven esquemàtiques, amb una infinitat de tres punts suspensius, i amb una lletra nerviosa difícil de desxifrar. Aleshores calia vestir-les i transformar-les en articles. El redactor que estava encarregat de la tasca delicadíssima de *manipular* aquelles quarelles plenes de frases soltes, d'idees bàsiques, acudia al despatx del Director de «La Humanitat» i demanava:

—¿Què, no han arribat els *comprimits d'article* de Puerto de Santa Maria?

A Capri, paradís dels enamorats, amb la mariscala von Blomberg

A Capri, que tots els autors de cançonetes cursis i tots els tenorets sentimentals han cantat; a Capri, que les postals càn didament il·luminades i les superlatives guies turístiques han popularitzat; a Capri, paradís de tots els enamorats, un dels indrets més bells del món, passen llur lluna de mel el mariscal von Blomberg i la seva dona.

Aquest matrimoni, que els recents esdeveniments d'Alemanya han col·locat brutalment al primer pla de l'actualitat, no surt gaire d'una cambra del més elegant hotel de la illa, el Quisisana.

El mariscal passa els dies llegint. La seva dona, unes ulleres blaves als ulls, el cos untat d'oli, pren banys de sol a la terrassa...

Fins aquests darrers dies, cap periodista no havia pogut acostar-se a aquests dos cèlebres hostes de l'hotel Quisisana. Però l'atzar, un dia...

Més sortós que els seus col·legues, un eixerit repòrter francès, ha pogut arrencar a la mariscala aquestes declaracions:

—El que comptem fer? Doncs, exactament el que fa tothom. Tornarem aviat a Nàpols, que hem visitat incompletament a l'anada, i després farem segurament una

excursió a San Michele i Anacapri... I procuraré treure una pila de fotografies.

—Es el vostre primer viatge a Itàlia, senyora?

—Sí, i, per a mi, constituirà un record inoblidable. Quan una treballa tot l'any, no té gaire temps per a viatjar, ¿no és veritat?

Treballar tot l'any... Aquests mots fan pensar en l'època encara recent en què la mariscala es deia senyoreta Gruhn, en què era taquimeca del ministeri de la guerra alemany, amb un sou molt modest, la més gran part del qual havia de lliurar a la seva mare. Filla d'un petit funcionari i d'una massatgista berlinesa, la senyoreta Gruhn no imaginava altra avenir que el reservat a totes les seves col·legues d'oficina.

Una carrera de conte de fades! A una tímida al·lusió del repòrter als atacs de què ha estat objecte, la mariscala contesta:

—Sento molt d'haver estat barrejada als esdeveniments. Es que no es pot viure per un mateix? No vull llegir més diaris. No comprenc el que volen de mi. No he fet mai mal a ningú...

Estrany paper de les dones en la història!...

Més de tres-cents anys d'agonia...

Sadova i Berchtesgaden

Dues batalles perdudes per
Austria

L'emperador d'Austria Francesc Josep I, l'any 1870
(segons un gravat de l'època)

DE FRANCESC JOSEP A SCHUSCHNIGG I DE GUILLEM IER A HITLER

Ningú no dubta ja que la data del 12 de febrer del 1938 —entrevista de Hitler amb Schuschnigg a Berchtesgaden— és el principi del «finis Austria». I si el mapa d'Europa conserva encara delimitades les fronteres austro-alemanyes en la història del món la bandera alemanya oneja, dominadora i triomfadora, des de Kiel al Brenner...

La data del 12 de febrer del 1938 posa fi a la querella austro-alemanya. Ha durat més de tres-cents anys. Fou en realitat l'any 1618 (principi de la guerra dels Trenta Anys) que començà, per la separació de la corona austriaca dels Estats protestants d'Alemanya, la lluita diplomàtica i bèl·lica que acabarà amb la realització de l'Anschluss, amb l'absorció d'Austria per Alemanya, amb el triomf definitiu de la Germània pagana de Rosenberg sobre l'Austria catòlica dels cancellers vaticanistes.

Els governants dels dos països han seguit línies paral·leles. Mentre al segle passat els Habsburgs es decandien, els Hohenzollerns exultaven de poder i de glòria. Avui, Schuschnigg i Hitler han seguit idèntic camí...

per Salvador Marsal

ALEMANYA CONTRA AUSTRIA

Durant el llarg cicle de 320 anys que va des de l'inici de la guerra dels Trenta Anys a l'entrevista de Berchtesgaden, dos fets importantíssims assenyalen en el llibre de la història la llarga agonia del que fou el fastuós i poderós imperi dels Habsburgs: la conquesta de Silèsia efectuada per l'emperador Frederic II sobre Maria Teresa d'Austria, el segle divuitè, i la guerra austro-alemanya del 1866 que acabà amb la desfeta de l'exèrcit austriac en la batalla de Sadova, una de les ofensives militars més ràpides que registra la història.

BISMARCK I EL CONFLICTE DE SLESVIG-HOLSTEIN

Fem, però, una mica d'història. L'any 1864, Austria, sota el regnat de l'emperador Francesc Josep es posà d'acord

amb Prússia, regida per l'emperador Guillem I i pel canceller Bismarck, per arrabassar a la petita i pacífica Dinamarca els ducats de Slesvig-Holstein. Les tropes austro-alemanyes s'apoderaren dels territoris cobejats, però efectuada ja la rapisseries territorial, Alemanya amb el pretext que Austria havia cooperat amb migradíssimes forces a la conquesta dels dos ducats es negà a satisfer les demandes de l'emperador Francesc Josep.

Guillem I i Bismarck anaren a Viena per a tractar d'aquesta qüestió amb l'emperador austriac. El castell de Schoenbrunn allotjava els dos monarques més poderosos del centre d'Europa. Francesc Josep s'avingué a renunciar a les llunyanes terres daneses i demanà com a compensació la cessió per part d'Alemanya del comtat de Glatz. No s'arribà a cap acord. Bismarck ho impedí. El canceller ho volia guanyar tot en el joc i a la sortida del castell de Schoenbrunn desfilaven per la seva ment legions i legions de soldats alemanys llançats sobre l'exèrcit de Francesc Josep...

Un conflicte amb els Habsburgs! Quant de temps havia esperat Bismarck una ocasió propícia per a desencadenar-lo! El problema del Slesvig-Holstein, no s'havia pogut resoldre als marges poètics del Danubi i Bismarck es preparà a fer parlar els fusells. Era el moment tant de temps esperat! Una lluita fratricida entre les dues grans nacions germàniques per a la glòria de Prússia i la supremacia dels Hohenzollerns a Europa. Calia, però, trobar el pretext i es trobà...

CALIA TROBAR UN PRETEXT PER A LA GUERRA

El dia 26 de gener del 1866, un telegrama adreçat a Ballplatz —séu del Govern austríac a Viena— pel ministre de la Guerra prussià acusava Austria de sabotejar la pau d'Europa provocant una revolta al Slesvig-Holstein. Com veieu, la diplomàcia alemanya no ha canviat de procediments en la seva «expansió» imperialista. Al cap de setanta anys els camises brunes acusaren el Govern de la República de sabotejar la pau d'Europa provocant una revolta «comunista». Tornem, però, a la nostra història...

L'emperador Francesc Josep llegí el telegrama i va somriure malencònicament.

L'acusació li causà estupor. Tot el territori alemany separava Austria del Slesvig-Holstein. L'emperador decidí deixar fer.

I Alemanya es preparà per a la batalla. El 28 de febrer del 1866, el generalíssim prussià von Moltke ordenà a les seves tropes d'estar amatents per a «una guerra d'agressió». El 24 de març, Berlín adreçà a Viena una altra nota amenaçadora, sota el pretext que Austria havia concentrat tropes a Bohèmia. Francesc Josep féu trametre el següent telegrama: «Austria no ha pensat mai a atacar Prússia.» El 15 d'abril, el ministre de la Guerra de Berlín va contestar a la nota pacífica de Francesc Josep: «Prússia cessarà els seus preparatius, si Austria s'avé també a fer-ho».

Seguiren altres notes entre els dos Governos. Francesc Josep tingué cura de no donar cap pretext a Guillem I. Però Bismarck s'impacientava.

LA BATALLA DE SADOVA

Els historiadors no s'expliquen encara com va passar, però el dia 22 de juny del 1866 l'estrepit dels fusells i el roncar dels canons ressonà al llarg de la frontera, entre Zwickau i Oswiecim.

Fou una de les batalles més curtes de la història. El dia 3 de juliol el segon cos d'exèrcit prussià i la vuitena divisió de Horn s'abraonaren contra els austríacs. L'exèrcit de Francesc Josep

comptava amb 200.000 homes, i estava comandat per Benedek. Els prussians, en nombre de 221.000, lluitaven a les ordres del propi rei Guillem I, que dirigia les operacions des d'un pujol que dominava la petita vila de Sadova.

La lluita decisiva començà a les vuit del matí i a les quatre de la tarda ja estava decidida, encara que la batalla continuà fins a ben entrada la nit.

Els austríacs perderen 1.450 oficials i 43.000 homes entre morts, ferits i presoners. Els alemanys tingeren en total 9.160 baixes; 360 oficials i 8.800 soldats.

El dia 3 de juliol del 1866, l'Alemanya imperial de Guillem I i de Bismarck iniciava el camí que havia de portar Austria, feble i esquarterada, a

sotmetre's sense condicions a l'Alemanya nazi de Hitler i Goering.

Després de la tragdia de Sadova, el comte Antoni Alexandre Auersperg escribí, sota el pseudònim d'Athanasius Grunn:

«Potser un dia els nostres fills o els nostres néts seran alemanys...!»

I Francesc Josep, als 36 anys d'edat, fornit i arrogant, abillat amb l'uniforme de tinent de la Guàrdia Imperial, es citava, en els capvespres perfumats de Viena amb una gentil florista, una adolescent, que cada dia anava al Palau de Schoenbrunn.

Les eternes paraules d'amor sortien de llavis imperials bressolades per la música d'un pobre artista desconegut: Johann Strauss...

Agraïment i Confessió

Tenir el primer número d'una revista nova a les mans, produeix una certa frisança. Com si es tractés d'un naixement. I aquesta emoció, potser encara més que entre el públic, es produeix entre els qui han fet la revista.

Un company, autor teatral, deia el passat dia 20, mentre el primer exemplar de CATALANS! sortia de les màquines:

—Em fa l'efecte que estreno...

Evidentment. Durant uns dies, hom ha posat tota la il·lusió en el treball; hom ha sentit tota la joia d'una creació. Però, arriba el moment més compromès, quan la vostra obra és a les mans dels que no hi tenen res a veure, i que per això disposen de la imparcialitat de judici que potser a vosaltres us falla.

Agradarà? No agradarà?

Els qui fem CATALANS!, però, aviat sortirem de dubtes. La resposta ens la va donar immediatament el públic, que en vint-i-quatre hores exhaurí la tirada del primer número. CATALANS! justificava plenament la seva adjectivació de magazine popular.

Ara, que a l'inrevés d'aquells pares que no saben veure els defectes dels seus fills, nosaltres sabem perfectament quines són les imperfeccions d'aquell primer número de la publicació. Sobretot, una falla: el paper d'edició. Per a sortir al carrer en la data projectada, haguérem d'adoptar un paper d'una qualitat inferior, que contrastava singularment amb el magnífic «couché» de les pàgines gràfiques.

Tothom qui conegui les actuals dificultats d'impremta, s'haurà fet càrrec de l'anormalitat. Nosaltres, la lamentàrem més que ningú. Tant, que com el lector veurà, ja l'hem superada en aquest segon número, tot esperant que en números successius CATALANS! millorarà encara més en aquest aspecte per a nosaltres importantíssim de la presentació material.

Si en el nostre número anterior hom podia registrar-hi encara altres defectes, no val pas la pena d'esmentar-los, sobretot quan hi ha en nosaltres el ferm propòsit que cada número sigui molt millor que l'anterior.

És a posta que en el número passat, i trencant la tradició, no establírem cap programa. Fets i no paraules, podria ésser un dels nostres lemes. Les pàgines de CATALANS! parlaran per nosaltres.

Si avui hem escrit aquestes ratlles, és perquè en agrair l'excel·lent acollida que ens féu el públic, hem cregut oportú entaular amb ell una d'aquelles converses cordials i íntimes que hom reserva per als bons amics.

MIL I UN AUTÒGRAFS

COSSES AMABLES

—PER—

REGINA OPISSO

La moda arrelà als salons. Cap celebritat no pogué sustraure's d'aquest nou i espiritual costum. Falta encara un llibre que aplegui aquests pensaments dispersos pels àlbums de les dames més o menys sensibles.

A Catalunya, a Barcelona, hi ha moltes noies que han vingut col·leccionant autògrafs, pensaments, originals molts d'ells, avui dia d'un valor inapreciable.

Fa poc, he tingut a les mans un llibre com aquell del monestir alpi, ple d'arabescos i d'estranyes cal·ligrafies, de lletres rares, algunes, ben poques, de traçat perfecte.

La persona aficionada a la grafologia trobaria en aquests àlbums matèria suficient per un bon estudi sobre el caràcter dels nostres escriptors, pintors i músics.

L'autògraf és potser avui una mica decadent. La millor paraula de l'escriptor és aquella que diu en la novel·la, en l'article. La millor paraula del comediògraf és aquella que posa en boca dels seus personatges.

Un autògraf, moltes vegades no és res més que un compliment per a servir una dama. Però n'hi ha d'altres —els millors— que evocen moments inoblidables d'aquella persona que ha sol·licitat l'autògraf, com aquest que em mostra l'amiga, signat per «Victor Catalá», la gloriosa Saterina Albert, l'autora de «Solitud»:

«¿Voleu un mot, senyora? Aquí el teneu!
La cendra del record serva el caliu
d'una dolça i gentil recitadora
de gràcil gest i veu encisadora
—font regalada en xardorós estiu—
A eix simpàtic record evocàtiu
mon darrer compliment. Salut, Senyora!»

N'hi ha altres de breus, però que condensen i expressen bé una idea, allò que diem un «pensament», com aquest de Surinyac i Senties, l'escriptor d'«El tresor dels pobres»:

«Treu-li a la vida l'amor
i treus l'amor a la vida.»

El gran intèrpret de les creacions wagnerianes, el nostre tenor Francesc Viñas, escriu:

«La més fulgurant de les glòries de l'artista líric és tan efímera que s'apaga amb el ressò del seu últim cant.»

També hi ha en l'àlbum de la meua amiga l'autògraf de l'il·lustre autor de «Pilar Prim», Narcís Oller, el qual diu:

«La bona novella és sempre un bell miratge de la vida real.»

No eren, no, els petits claustres, ni el brollador voltat de lliris, ni els vitralls de mil colors, ni els capitells romànics amb belles escenes bíbliques, ni els codis il·luminats pels millors artistes gòtics, ni els incunables valuossíssims, ni els fidels gossos, aquells gossos famosos que anaven a salvar els viatgers perduts o ensorrats sota les esleuissades o els torbs dels Alps imprecables, el que més estimaven aquells freres que tenien el monestir a la vessant més salvatge d'aquella muntanya plena de solitud, ferèstega. No eren pas les coses que acostumaven a mostrar al viatger allò que estimaven més, sinó unes altres, una altra millor, que guardaven com la més rara i preada de les relíquies dins un armari, al costat del petit tresor conventual.

Allò que ells tant volien era un llibre, res més que un llibre, uns fulls manuscrits, mal relligats. Un llibre en el qual es parlava poc de Déu i molt de l'amor, de la natura, dels arbres, dels rius, de les muntanyes, un llibre on es parlava de música, de pintura, de tot allò que endolceix la vida. Un llibre on les millors coses eren dites en vers, en poemes curts, en sonets.

Aquells homes, mig pastors, mig monjos, acollien a tots els viatgers. A la llar, cremant d'encesos tions, es parlava d'aquelles coses vagues i llunyanes que passaven a la ciutat. Davant els alts murs, davant dels cims nevats i augustos, els homes i llurs passions no comptaven; només comptava aquell paisatge embolcallat de neu, aquella remor eterna de l'aigua baixant furiosa per les torrenteres, només comptaven els cims, la bellesa dels cims...

El pagament que hom demanava al viatger per l'hospitalitat rebuda, era un tan sols. Deixar escrites sobre d'aquelles pàgines esgrogueïdes del manuscrit, un pensament, una paraula, d'elogi per aquell dolç indret de solitud, de bellesa incomparable.

Els homes més notables del mil vuit-cents visitaren aquell lloc, on bé es pot dir que va néixer la primera i la més valuosa col·lecció d'autògrafs.

Un dia, aquells monjos veleren entrar al refugi una parella tendrament enllaçada. Ell era estrafet; ella era gentil, graciosa, gairebé magnífica com una deessa. L'home és Chateaubriand; la dona, Natàlia de Laborde.

El llibre s'enjoïà una vegada més amb un pensament:

«Aquests claustres no han estat mai tan bells, com ara, que el vent ha destrenat la teva cabellera omplint-la de perfums suaus.»

...i així va néixer al cor dels Alps la bella costum de deixar un pensament damunt un full blanc.

*Afectuosa recorda
a tu mejo.*
Barcelona 22 Juny - 1917.

*Colombina recorda, valen
a tu mejo.*

*Con posate a me lado,
yo no se si has ganado,
yo no se si has perdido*

*Labondra de Paris
Baga mag*

*«Que el tal al seu
avni? Lo millor
del món es fantasia
i somni. Vos me tem.
Els millor que la
nitjada, més alta
que la gloria, més
clara que l'esperança»
«Gorido i Francis»
Joan Puig i Fontser*

Barcelona. 20 Desembre del 1898

*Narcís Oller
a l'op. 5*
H. Surinyac

*Barcelona
maig 1918*
Quatre autògrafs
d'aquesta col·lecció

Després, altres autors volen tancar en la brevetat de dues ratlles una profunda idea filosòfica. Pompeu Gener, per exemple:

«La dona no és pas l'igual a l'home, ni tan sols el seu equivalent... és molt més, és el seu complement.»

L'eminent i malaguanyat bacteriòleg, doctor Jaume Ferran, diu:

«Quan més m'enlairo llegint a Le Bon, més m'apropo espiritualment a Pascal.»

Entre aquests pensaments de caràcter filosòfic que hem esmentat, bé podem incloure el del gran estilista llevantí Gabriel Miró:

«L'àlbum d'una dona plena de gràcia, és el terrible espill en el qual a voltes acostuma a desdibuixar-se la senzillesa de l'home.»

Els poetes no poden deixar de banda el seu lirisme, com podem veure en aquest àlbum valuós:

De l'Apelles Mestres:

Les fulles passen a bandades,
passen cridant i gemegant...
parlen de coses enyorades,
d'hores serenes que se'n van,
d'illusos mortos i enterrades...

De Pompeu Crehuet:

«Damunt dels blats, sota dels cels,
com preses de grans anhels,
les aloses canten, les aloses volen...
Canten i volen
espai amunt amb un suprem vibrar.
No canten per alegrar,
ni volen al niu llunyà...
Canten i volen...
Canten i volen per cantà i volà.»

Trobem al llarg d'aquests fulls, ara ja no pas blancs, la més gran diversitat de temes. Una idea mena, més que cap altra, la ploma dels escriptors: l'amor, és el «leit-motiv» d'aquest recull impressionant de centenars i centenars de signatures, moltes d'elles, gairebé totes, valuosíssimes. Dos bells exemples:

«¡Oh, roses encisades i gemades!
¡Oh, roses purpúrees!
Si l'amor té sagetes afilades
vosaltres, per fer mal, teniu espines.»
(D'Ignasi Iglésias.)

«Ve sant Jordi, l'aïre es posa
tremolant damunt d'un llir,
si em donessis un sospir
jo et firaria una rosa.»

(De Josep Carner.)

Un altre tema, aquest potser el més líric i apassionant, mou la inspiració dels escriptors: és el tema patriòtic.

Gabriel Alomar canta Catalunya; no és un autògraf, és molt més: és un crit a la llibertat:

«Alcem els cors, tot elevant les copes,
per Catalunya i per la Llibertat,
i que el sol dels nous dies ens embaumi
l'altivesa del front!»

(Aquest autògraf està signat l'any 1918.)

L'autògraf té la rara virtut d'ésser sempre jove. Hi ha pensaments, a l'àlbum de la

meva amiga, que fa uns anys que són escrits; doncs bé, avui s'escauen d'una extraordinària actualitat.

Com aquest de Pous i Pagès, escrit a l'any 1920, concebut dirieu en aquests tràgics moments:

«Cal ordenar en els moments de perill la nostra conducta, pensant que no moren sinó aquells que han de morir. Si la por de la mort ens hagués de privar les accions, ni viure no podríem, que del punt que naixem la tenim espiant-nos al nostre voltant i dintre de nosaltres mateixos.»

En aquella època, Margarida Nelken onejava ja una bandera, la del treball, i deia: «El treball és la veritable llibertat de la dona; l'única que ha d'ambicionar.»

La meva amiga té un nombre molt crescut de signatures castellanes.

Benavente diu: «Cuando la idea es grande, la palabra es siempre bella».

Hi ha autògrafs d'Ossorio i Gallardo, de Gómez Hidalgo, els bons amics de Catalunya.

De Ramon i Cajal, és aquest pensament: «Como la vela al arder, la inteligencia humana alumbra consumiéndose y derramando lágrimas».

Galdós ja era cec quan va escriure en el llibre de la meva amiga. Damunt el blanc full hi ha unes taques de tinta...

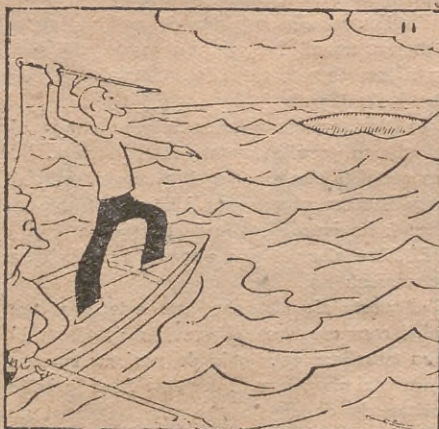
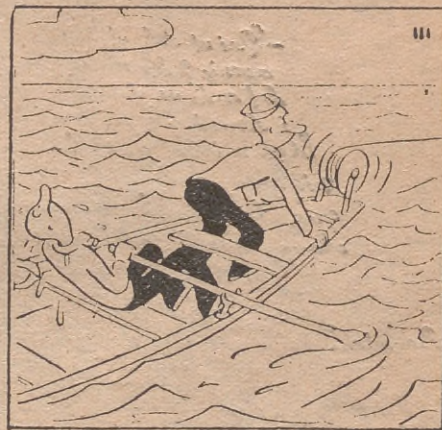
Els músics no escriuen res; només unes notes de les seves composicions. Pedrell en posa de «La Celestina»; Morera, de la sardana «El cirerer»; Narcisa Freixas, de la seva cançó «Ma maneta»; Serrano, de «La canción del olvido»; Maria Carratalà, un fragment d'una cançó, lletra de Rabindranath Tagore; Jaume Pahissa compasos de «La morisca»; Frederic Longàs, Francesc Costa, i tants d'altres...

Els pintors, els dibuixants, hi deixen una petita, però graciosa prova del seu art. En els fulls de l'àlbum de la nostra amiga, s'hi veuen les signatures de Rossíol, Carlos Vázquez, Moreno Carbonero, Zuloaga, Marqués, Pinazo Martínez, Pahissa, Pey, Junceda, Segrelles, Cidón, Rincón, Meifrén, Casas Abarca, Anglada Camarasa, Ramon Casas, Coscolla, Clarà...

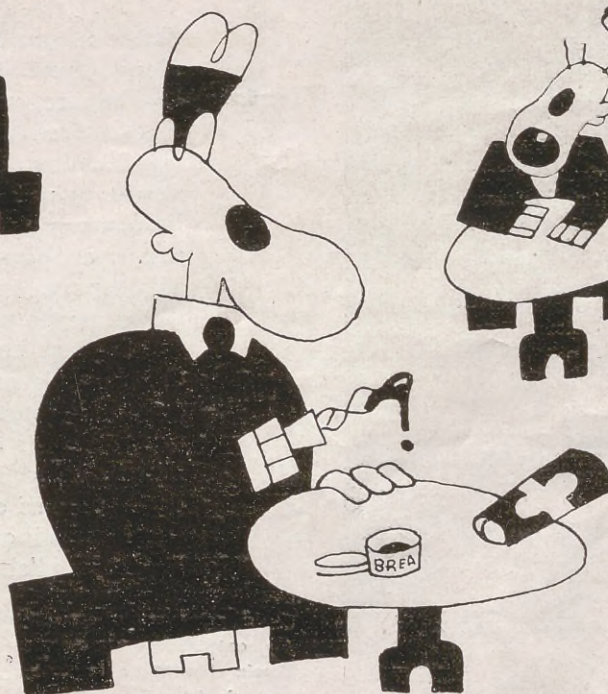
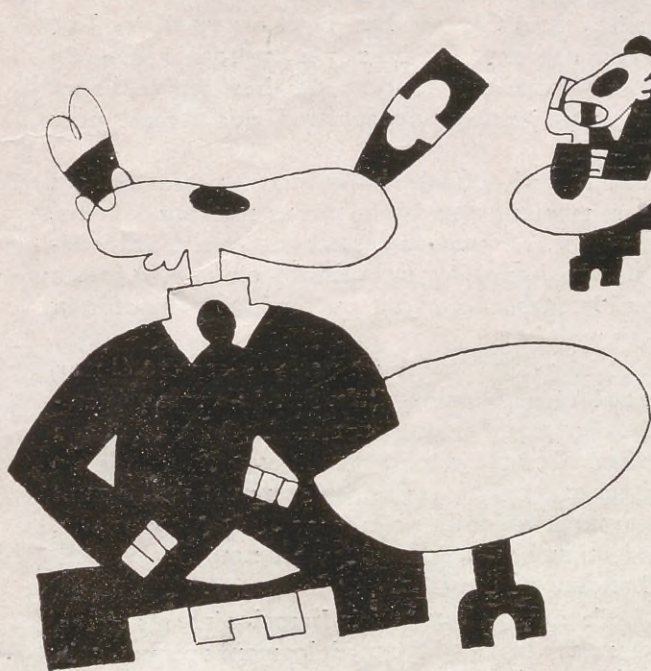
Sobre la blancor d'aquests fulls es destaquen també els noms de coneguts polítics, metges eminents, mestres del periodisme, actors aplaudits, un veritable estol d'artistes, literats, poetes...

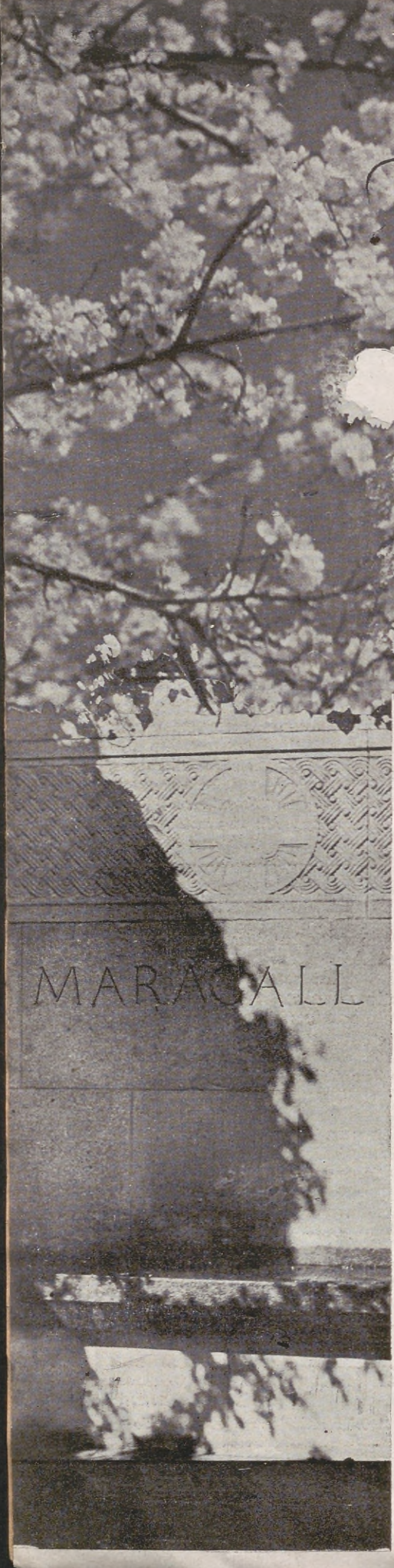
...i tots saluden la dama i deixen un pensament damunt del llibre, continuant la tradició que va néixer al cor de la més alta muntanya d'Europa.

ELS DOS GERMANS BALENERS

desil·lusió per Espanya

Han florit els ametllers damunt la tomba de Maragall

UNA flor blanca ha trencat el glaç de l'hivern. Hi ha senyals de primavera. Ha arribat l'hora dolça per a els barcelonins que posseeixen la virtut de saber-se embadalir davant els espectacles amables de la naturalesa.

A Horta, a Sarrià, a Sant Gervasi, han florit els ametllers. Una florida magnífica, com cap any. Les branques llustroses i fines són plenes d'una nevada olorosa, anunciadora del bon temps. És un bell quadre, una estampa japonesa del setcents, que té molts pocs dies de durada.

Si voleu admirar tot això, que hi ha a quatre passes de casa vostra, deixeu per un moment, només que per un moment, la feina, les coses que us envolten, els vostres pensaments que us entristeixen, i arribeu-vos a qualsevol lloc del suburbi ciutadà. Aquesta visió serena, tranquil·la, íntima, graciosa, que cada any ens ofereix aquest temps, us farà molt bé.

Sagarra ha estat el poeta de les vinyes verdes vora el mar, Garcés, dels tamariusi dels lladoners; Carner, de les roses; Maragall, de la ginesta i de l'ametller, que començà d'estimar al seu tranquil recer de Sant Gervasi, vint o trenta anys enrera, ple de flors i d'arbres fruiters que treien les florides branques per damunt de les parets i dels reixats de les silencioses torretes de la barriada.

Maragall estimà en ambdues flors, el foc i la neu, la flama de la ginesta i l'alba bandera de l'ametller

Cada primavera, al cementiri de Sant Gervasi un ametller floreix damunt de la tomba de Joan Maragall

Fa anys, els suburbis barcelonins, els afores, eren un tros de camp, dolçament apropat a la població. En teníeu prou de treure el nas per Horta, per a trobar-vos al bell mig d'un jardí, una

ELS AMETLLERS

FULLS DE DIETARI

1901

23 gener :

*Avui, per la primera i dolça volta,
m'ha sorprès la blancor dels ametllers
traient el cap per sobre dels recers
de l'hort blanc de les monges caputxines :
semblaven esfereïts
de sentir-se tan florits
tots sols entre les boirines.*

6 febrer :

*Avui semblaven valents
i semblava que cantaven
afrontant a tots els vents
i a les neus que els vents portaven.
Sota les neus imminents
cantaven de l'alegria
d'haver florit innocents
abans de l'hora i del dia:
des del fons dels jorns vinents,
plorant, la Primavera els beneïa.*

15 febrer :

*Avui ha caigut neu damunt les flors
i damunt de les coses primaverenques:
un matí de blancor que el sol ha fos.
A mig dia poncelles vermellenques
han tret el cap florit entre la neu
i han resplendit al mig de la blancura:
els ametllers han dat gràcies a Déu
agitant llur rosada vestidura.*

JOAN MARAGALL

inoblidable de vint o trenta anys enrera, la constituïa la blanca visió de l'ametller.

Si algun dels molts benemèrits amants de la poesia, que tant abunda a casa nostra, volgués intentar una antologia poètica de l'ametller, ens fa l'efecte que trobaria entre els lírics catalans, material suficient per fer-ne un volum, una mica complet. Joan Maragall seria el primer a proporcionar de poesies aquesta florida antologia. La bella imatge de l'arbre anunciador de la primavera, sovint es troba i es retroba als seus versos. Josep M.ª Capdevila, diu: «En Maragall anotava en llibretes alguns dels seus poemes a manera que li venien. Sembla que s'enduïa la llibreteta a les seves sortides per la muntanya o a les platges. Així, entre notes i comptes de casa seva, hi veiem, escrites en llapis, aquelles poesies que després havien de formar els dos darrers llibres, ENLLÀ i SEQUENCIES. La primera poesia que trobem, és una d'aquelles notes d'ELS AMETLLERS, que les intitulà en el seu llibre: FULLS de DIETARI.»

A part d'aquests «Fulls de Dietari», Maragall, dedicà vuit ratlles emocionades a aquest arbre amic:

*A mig aire de la serra
veig un ametller florit:
Déu te guard, bandera blanca,
dies ha que t'he delit !
Ets la pau que s'anuncia
entre el sol, núvols i vents...
No ets encara el mellor temps
pro en tens tota l'alegria.*

La poesia «Els ametllers» és datada a l'any 1901. El 1908 signa la de «GENER», les primeres set estrofes de les «ESTACIONS» :

*Passa l'any per davant de ma finestra...
El sol, com un aucell que se'n va a joc,
passa volant pels arbres cada dia.
Els ametllers s'han coronat de neu
i les mimosès d'or... Quina alegria!
Darrera la negror d'aquells xiprers
sospireja el ponent i mor el dia.*

Evoquem Maragall i els seus versos, enguany en què també els ametllers han florit, innocents, entre les neus, «abans de l'hora i del dia».

A. LL.

mica rústec. Era l'època de les vestants ennegrides de pins de Montjuïc. Era l'època de les glicines del Guinardó i de les mimoses del Putxet.

En apuntar, tímida i indecisa la primavera, els nostres afores prenién un to vivíssim de cosa ben llunyana. Arribàveu fins i tot a oblidar la ciutat que teníeu ajeguda mandrosament als vostres peus, emmarcada per l'enorme taca, blava i dominant, del mar sense onatge.

Abans de fer-se fosc, tot caminant sense massa pressa, pujàveu els car-

rrers silenciosos, costaruts. Les places de la font romanien desertes. Els omnibus no trencaven encara aquella impressionant beatitud. Sobtadament, al fons d'un carreró, apareixia tot blanc, un ametller. Començaven de xisclar els primers ocells. Als jardins esquifits de les torretes —fauna exòtica d'«americans», lloros, micos i tortugues— hi havien testos amb geranis i clavells, i uns brolladors ridículs posats dins d'unes pedres que simulaven la cova de Pau i Virgínia. Però, la cosa més bella i noble d'aquell paisatge romàntic i

○ VISCA EL TEATRE!

Divisió descoratjadora

Entre molts autors que concorren al Premi de Teatre de la Generalitat, hi ha la temença que, agafant-se excessivament en les bases, el Jurat no reparteixi també excessivament el premi.

Un autor, que viu nerviós en l'espera del veredict, l'altre dia, màquinalment, va dividir 5.000 (import del premi en pessetes) per 128 (nombre d'obres presentades).

—No n'hi ha ni per pagar el copista!
—va exclamar, tot sospirant.

—Ni gairebé per a sopar!—li respongué un amic.

Del privat, al públic

Veient que no aconseguia trobar un contracte al teatre, una jove «ingènua» castellana va debutar a un teatre de revista. La noia contava el seu debut a un vell actor, tan famós per les seves creacions com pel cigar que portava sempre a la boca (ai, quins temps!). I l'actor, sense posar-li malícia, digué a la «ingènua»:

—¿I no t'ha fet una certa vergonya ensenyar el darrer a tants homes a la vegada?

Cap incompatibilitat

Per ací, encara hi ha babaus que s'entretenen establint paral·lelismes i rivalitats entre cinema i teatre.

A tot arreu del món, la cosa ja està resolta. Els autors i els actors l'han resolt treballant, indistintament, per als dos camps.

Jacques Natanson, un dels autors joves francesos més audaços d'esperit, va dir, fa poc:

—Treballant per al cinema, tinc la sensació de servir indirectament el teatre. Considero el cinema com el mecenàs del teatre.

Galant irresistible

Un eco de París.

—Ah! —deia Henri Garat, enamorat (després del seu divorci) d'una dona de món que el troba un xic massa vulgar—. Ah! quan em fareu l'honor de tutejar-me?

—Ara mateix, caríssim. «Ves-te'n!»

Un detall

Recentment, anava a estrenar un autor jove. L'home portava al teatre tota la integritat de la condició d'inèdit.

L'amic oficiós, que arranjava l'estrena, un dia li diu:

—¿Saps què hauries de fer, si vols estrenar? Hauries de fer morir en escena tal personatge. Així, fulano de tal (ací el nom d'un conegut actor) et faria la comèdia.

L'autor jove va caure desmaiàt. Ah: i en el transtorn, va perdre la comèdia!

"Montmartre"

Vint anys després...

«Montmartre» ha tornat a l'Espanyol, on fou estrenada en català l'any 1918, per una companyia que dirigia Jaume Borràs, i en la qual hi figuraven Maria Vila i Pius Daví.

Era al 1910 que l'obra havia estat donada a conèixer a París. Fou un dels èxits fulminants de l'època. Melodramàtica, sentimental, poètica... Tots els ingredients necessaris per a emportar-se el públic.

Pierre Frondaie, el seu autor, s'acredità d'autor dramàtic. Més tard, s'ha acreditat de tot. De novellista de grans tiratges, de narrador de viatges, de poeta líric... A cada nou gènere literari, Frondaie enterra la seva vella personalitat.

Ara, l'autor de «Montmartre» és ja vell. I, com tots els vells que volen desparistar, adula la joventut. La seva darrera novella, «El voluntari», conta i canta l'aventura dels joves feixistes italians.

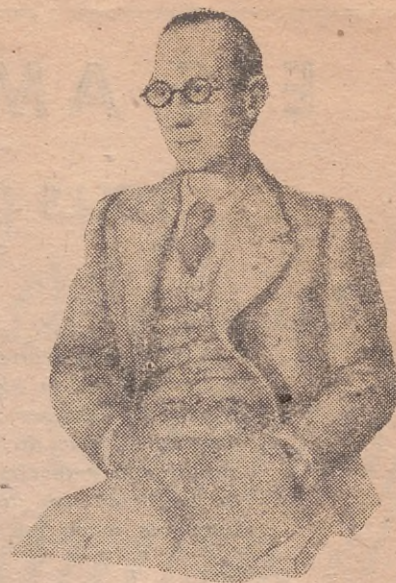
Entre núvols

Hom ha homenatjat la memòria d'un dels grans autors catalans. Sempre que d'ell es parla, hom retreu, sobretot, els seus trets apostòlics.

No obstant, contem d'ell que quan tenia una obra per estrenar, deia a l'empresari, amb un to entre fastiguejat i idíl·lic:

—Jo, pobre de mi!, no hi entenc res en liquidacions. Pagueu-me cent representacions per endavant, i vos arranjeu-vos...

Bé és veritat que no hi ha gran home per al seu ajuda de cambra.

Xavier Benguerel

Un autor jove, autènticament jove, que estrena al Teatre Català de la Comèdia. Benguerel ha passat per la poesia, per la novella... Ara, ha arribat al teatre.

I, com tots els literats joves, hi ha arribat amb una certa inquietud. Aquests actors tenen tan mala fama...

—Com van, Benguerel, aquests assaigs?—li preguntaren uns amics, tot esperant una resposta agre.

Però, l'autor d'«El casament de la Xela», sense abandonar aquell aire plaçid que el caracteritza, respongué, simplement:

—Bé, molt bé. La faran bé la meua comèdia.

Aquests actors!...

* * *

L'estrena d'«El casament de la Xela» haurà tingut una virtut. La de demostrar com no és veritat allò que les comèdies distingides amb el Premi Iglésies, no arriben mai a ésser estrenades.

La comèdia de Benguerel va guanyar el Premi Iglésies 1936. I ara, amb aquell retard just que les circumstàncies han fet natural, arribà a l'escenari, i de l'escenari al públic.

La «jettatura» del Premi ha estat vençuda.

* * *

«El casament de la Xela» passa a la platja del Poble Nou.

L'atzar, però, ha volgut que Benguerel veiés portat a l'escenari el seu Poble Nou dramàtic, el dia en què ell s'ha donat ja de baixa, com a veí, del Poble Nou autèntic, a la recerca d'un altre barri menys inquietat per la guerra i, naturalment, més propici a l'evocació de l'altre Poble Nou, el literari.

GUERRA DE GUERRILLES

A Manxúria i a la Xina del Nord

per J. SEVARDIN

L'agressió dels imperialistes japonesos a la Xina ha topat amb una vigorosa resistència per part del poble xinès, que s'ha agrupat al voltant del seu govern i ha resolt rebutjar els agressors japonesos. Aquest moviment nacional ha pres la forma d'una extensa guerrilla en les regions de la Xina del Nord, ocupades pels japonesos, i es fa sentir en l'activació encara més forta del moviment de guerrillers a la Manxúria. Més de la meitat dels guerrillers de la Manxúria formen exèrcits antijaponesos, el nombre dels quals arriba a la desena. Al front de tots ells hi ha un Estat Major únic per a tots els exèrcits antijaponesos de la Manxúria. L'efectiu d'aquests exèrcits és molt variat, i va dels 600 als 15.000 homes.

A més dels exèrcits organitzats, hi ha destacaments de guerrillers aïllats, l'efectiu dels quals arriba a 35.000 homes. En total, es compten a la Manxúria fins a 80.000 guerrillers.

L'OBJECTIU

Els objectius dels raids de guerrillers són els dipòsits de municions de guerra, d'armes i de queviures, els Estats Maojrs de les tropes nipo-manxús, les guarnicions de les petites ciutats de districte, les vies ferrades i les estacions de ferrocarril.

Malgrat l'excepcional crueltat de què donen proves les expedicions nipo-manxús contra la població, aquesta simpatitza, com en temps passats, amb els guerrillers, i els ajuda. Molts camperols que no poden resistir més el "paradis" dels agressors feixistes, s'enrolen en els destacaments de guerrillers per a continuar la lluita contra els agressors amb les armes a la mà.

A la Xina del Nord, després de la retirada del 29 exèrcit xinès de la regió Pequín-Tsientsin, on el moviment antijaponès fou sempre molt fort, s'han format destacaments de guerrillers i s'han emprès operacions en les regions muntanyoses a l'oest de Pequín i de Nankeu. El nucli essen-

cial d'aquests destacaments estava format per les unitats del 29 exèrcit i pels estudiants de les escoles superiors de Tsientsin i de Pequín, als quals s'han unit els camperols locals i els destacaments de guerrillers que existien anteriorment en aquestes regions.

NO HA DISMINUIT!

Alguns destacaments de guerrillers tenen fins a 3.000 homes. La vigorosa activitat dels guerrillers en aquesta regió ha obligat al comandament japonès a llençar contra ells fins a 20.000 homes de les tropes japoneses i manxús, però, malgrat això, el nombre de guerrillers no ha disminuït.

Els guerrillers tenen en un perill constant les comunicacions dels japonesos i infligeixen a les seves tropes cops molt sensibles. Així, en el curs d'alguns atacs nocturns a l'aeròdrom situat als voltants de Tsientsin, han destruït 29 avions de guerra.

A mesura que les tropes japoneses penetren a les províncies llunyanes de la Xina, allunyant-se del ferrocarril de Tsientsin-Pequín-Kalgan, es formen destacaments de guerrillers amb una rapidesa vertiginosa a la reraguarda de les tropes d'ocupació. En el mo-

La política japonesa de les «portes obertes» a Xina.

(De «PRAVDA». Moscou)

ment que les tropes japoneses arriben a la línia Batu-Daitxu-Txandin-Detxu, el moviment dels guerrillers s'ha estès per totes les regions de les quals s'havien apoderat els japonesos i cada vegada es fa més difícil combatre'ls.

El moviment dels guerrillers l'ha desenrotllat especialment en el Xansi septentrional, on les unitats del vuitè exèrcit xinès li han servit de nucli. Les operacions dels destacaments del vuitè exèrcit han estat tan impetuoses i han estat seguides d'èxits tan considerables, que l'exèrcit Itagaki s'ha trobat en el més fort dels combats enfront de Pinikuang, gairebé aïllat de la seva reraguarda i s'ha vist obligat a prendre una nova base sobre el ferrocarril Datun-Kalgan.

El 10 d'octubre l'aeròdrom japonès de Ninou fou enterament destruït. En els combats de Khunyuang, Guandin, Yoychou, els guerrillers han infligit greus derrotes a les tropes japoneses.

A la regió de Xundé els efectius dels guerrillers arriben a la xifra de 7.000 homes. Al ferrocarril Tsientsin-Pukeu operen destacaments particularment nombrosos al nord i al sud de la ciutat de Detxu. Els guerrillers han destruït la via i han dificultat el tràfec innombrables vegades en el troç de ferrocarril al nord de Detxu. Els trens militars que es dirigeixen vers el front sofreixen el foc dels guerrillers i a la regió de Pinyuang un tren blindat japonès fou estimbat al fons d'un barranc.

CENT MIL HOMES EN LLUITA CONTRA L'INVASOR!

En l'actualitat, el nombre de guerrillers a la Xina del Nord arriba a la xifra de 100.000 homes en lluita contra l'invasor, comptant-hi les parts del 8, del 13 i del 35 exèrcit xinès.

Per a lluitar contra els guerrillers els japonesos s'han vist obligats a concentrar importants forces, que arriben a 3 o 4 divisions d'infanteria, i a recórrer en una vasta escala a l'aviació per a descobrir els destacaments de guerrillers.

Des de finals de desembre s'han organitzat expedicions de càstig i s'han lliurat ja alguns combats d'aquestes expedicions amb els guerrillers. Tanmateix no és difícil preveure el desenllaç d'aquestes expedicions, ja que la lluita de llarga durada dels guerrillers manxús dona una resposta ben clara a aquesta qüestió. Les nombroses expedicions de càstig a la Manxúria no han donat cap resultat i l'única resposta a aquesta mesura ha estat el desenrotllament encara més potent del moviment de guerrillers.

Com i perquè es divorcia

L'ESCENA INICIAL

Ell ha arribat aquest vespre a casa hora i mitja més tard que de costum. S'inclina, tendre i afectuós, per a besar la seva dona:

—Bona nit, rateta... Perdona'm. Hem tingut reunió de Comitè d'Empresa i m'ha estat impossible venir abans... Es enutjosíssim!

—No et disgustis per això, amor meu.— Ella s'ha alçat, sol·licita. Li porta la jaqueta del pijama, les «sabatilles»: —Posa't còmode... Heu pres algun acord?

—Qui? Ah! El Consell d'Empresa? Oh, no! Mai no es tracta d'acordar res... massa interessant. Com que no ve cotó... I per altra banda, les divises...

La muller murmura un «Sí, sí...», que sembla pregar, humil: «Per pietat, no m'engeguis aquesta terrible lluna!». Però mira satisfeta com el marit es repapa al costat de l'estufa i obre el diari. Pren l'americana i va per endreçar-la. Quan ja l'ha posada al penja-robes... Què és, «això»? «Ho», agafa de la solapa amb la punta dels dits, «ho» estira, lentament... Es... és un cabell; sí; sense cap mena de dubte! Un cabell llarguíssim, lluent, descarat, ROS!

I per una d'aquelles coses ella és bruna, decididament bruna. De soltera, pels seus barris l'anomenaven «La gitaneta maca». De forma que no hi ha la més remota possibilitat que el cabell sigui seu.

Esgriueix l'ondulant cos del delictu. Una indignació creixent l'abasega. Arriba fins on el marit llegeix confiadament «Les queixes del veïnat».

—Consells d'empresa, eh? —pronuncia, amb una veu terrible—. Consells d'Empresa!

Ell alça el cap, i es fa càrrec immediatament de la situació. Pensa, en aquell instant: «Per què no han d'anar pelades al «zero» algunes dones?». Intenta defensar-se.

—Què vols dir, rateta? No t'entenc, de debò!

—Masa, que m'entens! Miserable! Un cabell oxigenat a la solapa! D'on l'has tret, bala perduda?

—No et posis així, estimada... Jo... Veuràs que...

—No, no vull explicacions! Ja em semblava que feies una olor estranya, quan has entrat!—Ensuma amb fúria—. Sí, aquest perfum... «Nit al desert»... Oh, oh!! Es l'«extracte» de la Candideta! I ella és rossa!

Vessa unes quantes llàgrimes, però rebutja dignament tot consol.

—Sou un parell de traïdors. Demà mateix demanaré el divorci.

I ja la ballem.

UN ACLARIMENT

Hem opinat sempre, que el divorci és una cosa trista.

Per molt que es presti a la situació gra-

PER

Maria Lluïsa Algarra

Sobretot, en aquells primers dies que precediren la vigència de la nova norma processal que donava facilitats extraordinàries per a la tramitació dels divorcis, l'afluència fou indescriptible. S'havia estès un pànic

El personal treballa, escolta, presència... Però res no els fa perdre la laboriositat. I qui no la perd amb això!

ciosa, a l'escena còmica, al «sketch» de sainet, el divorci és invariablement i pregonament cruel. Mai no deixa de significar un fracàs desolador, quelcom de senzill i de serè que hi havia en una vida, i que ha hagut d'enderrocar-se. Deixar de creure, haver de rectificar, és sempre una immensa petita tragèdia.

Però... amb tot, aquesta faceta amable, ben sovint un xic grotesca, pot arribar a fer irresistible el comentari o l'exposició. En el nostre cas no hem romàs irreductibles: la temptació era massa intensa. Però només anècdotes: no principis, ni teories, ni irreverència que fereix. Pinzellada, i prou.

I l'intent d'identificar-se progressivament amb aquest sistema d'harmonia, d'equilibri: trobar una mica alegres les coses tristes, i una mica tristes les coses alegres.

AFANY EXCESSIU DE DIVORCIAR-SE

Davant de la porta de la Sala de Divorci, hom ha arribat a fer-hi cua.

esgarriats d'arribar tard. A vegades, hi havien discussions a la cua sobre qui era primer, com si es tractés d'una tanda de mongetes o de bacallà. Estaven impacients, nerviosos. Hom esperava que, d'un moment a l'altre, sortís de la dalerosa multitud el crit de guerra:

—Volem divorciar-nos!

Fins al punt que... Un dels dies d'aglomeració, d'empentes i d'agressivitat, els agutzils que vetllaven pel bon ordre del torn, introduïren una parella a la Sala. Entraren soruts, tan hostils l'un a l'altre com si no es coneguessin. Foren conduïts prop de l'oficial. Davant de la taula, romangueren costat per costat, sense mirar-se, però amb tota una xarxa de plecs tenebrósos al front.

—Està decidida a divorciar-se, senyora? —interrogà el funcionari, atentament.

Ella féu una mena de rialleta que s'assemblava extraordinàriament a unes ungles. Però tornà a posar-se greu, en una dècima de segon.

La gent a Catalunya

—Qui, jo? I és clar! D'un bandit semblant!

«Ell» no semblà immutar-se gens ni mica. A ben segur, estava acostumat a aquells adjectius... i a altres de pitjors.

—I vostè, senyor? —se li dirigí l'oficial—. També ho vol?

—Sí, és el millor, després de tot... —res-

bon home era el meu marit? I ara! Dispen-si: s'ha equivocat. El meu marit, el gran-díssim trapella!, és ros.

★

Nosaltres, francament, ho trobem exces-siu. Bé està que hom tingui ganes de tren-car lligams enutjosos. Però que aquest

pecat, miri: amb unes cames que semblen un eixampla-guants... Això sí, va més pin-tada que uns «caballitus»... La mala bruixa!

AQUELLA ROMANTICA...

Entrà com una encisadora visió d'espiri-tualitat. Era fina, pàl·lida i blincadissa. Es dirigí a una de les taules i sollicità el di-ivorci.

—Quin motiu allega? —inquirí l'Oficial. Ella el mirà, amb els seus grans ulls blaus i pregons.

—Els nostres dos amors ja no es troben —respongué, amb una veu llunyana—. Van per camins distints... Es una recança eterna, és un etern voler i doler...

L'honrat funcionari es gratà l'orella, dis-cretament:

—Incompatibilitat de caràcters?

—Oh, no, no és això tan vulgar! —pro- testà la dama, amb un gest de disgust—. L'harmonia temperamental és absoluta... I, no obstant, ha mort la serenor i ha apare- gut el dubte torturant...

—Desamor? Ja no s'estimen? —intentà l'altre traduir altre cop al llenguatge nor- mal.

—Tampoc no és això... Ens adorem! —i el seu rostre esdevingué radiant—. Però fal- ta la comunió, el nexa...

—Estan separats?

—Oh, no, no!

—Senyora —esclatà per fi l'oficial en el comble de la desesperació—, el que m'ex- plica potser li aniria molt bé a Stendhal... Però, ací, ¡faci el favor de dir-me d'una vegada, perquè jo ho pugui fer constar a la demanda, si és que el seu marit menja alls, o li falta un bull, o l'«espolsa» a vostè, de tant en tant!

TRES TIPUS DE DIVORCI

Primer: De la manera que arriben, sem- bla mentida que puguin haver coincidit en res, ni a divorciar-se. Hom s'imagina tota una cadena d'advocats fent d'intermediaris, i minvant descàrregues, a cada un d'ells que s'allunya de l'«estació emissora», en bé de la concordança final.

Les cadires punxen. Sortosament, encara cap savi alemany no ha descobert el sistema perquè les mirades siguin «assassines», sense cap mena de metàfora. Del contrari, a la secció de Divorcis, hauria d'anar-hi el Jut- jat de guàrdia a aixecar cadàvers a cada dos per tres.

Segon: Ni es miren. Sembla que ni tan sols no es coneixin. Gel, gel i gel: els dos ros- tres són un paisatge finlandès.

(Vegueu l'acabament a la pàgina 32)

«Elles» desitgen saber com i perquè la gent es divorcia... I quan les classes de la Normal se sus- penen per qualsevol motiu, acudeixen al Palau de Justícia, i no pas per «escarmentar»...

pongué—. No hi ha manera d'entendre's... M'hi oposava en un principi, però... veig que és inevitable.

Paperassa que es regira, documents que es consulten...

—Bé, doncs, divorciarem —fa el tercer, decisiu—. Si tots dos es mostren d'acord...

«Tots dos» assenteixen amb el cap.

—Vostè es diu Paula Vallribera, no és això? I el seu marit Neró Sanfeliu, oi?— s'assegura, preguntant-li a ell.

Però ell dibuixa un olímpic gest d'indi- ferència.

—No ho sé, jo. Jo no el conec, el marit d'aquesta senyora.

—Què?

—Ni a ella tampoc, no la conec. Es el primer cop que la veig.

—Però, no és la seva muller?

—Ai no, senyor! La meua muller s'ha quedat al passadís, esperant...

La demandant també ha fet un moviment de sorpresa:

—Però... què es pensaven? Que aquest

afany existeixi fins a l'extrem de desitjar di- vociar-se de qui sigui, encara que falli el detalllet d'haver-se casat abans, ens sem- bla massa. Hom ha de moderar-se i tenir escrúpols, fet i fet.

EL QUE ELLES PERDONEN MENYS

Un marit pot ésser lladre, falsari, assas- sí, desenterramorts, vesànic o caníbal: to- tes aquestes causes produeixen una feble indignació... o no en produeixen gens.

El que elles no perdonen, el que el siste- ma nerviós femení no resisteix, és el trian- gle amorós: una altra filla d'Eva en l'as- sumpte.

Moltes vegades l'excitació és tan aguda, que a la mateixa Secretaria de Divorcis no poden contenir la confidència:

—El vill! Ai, no es casi, cregui'm a mi, senyoreta! —es senten a dir, sovint, les mecanògrafes—. Tots són uns... (ací un adjectiu groixut: criteri que nosaltres no compartim, naturalment). Enganyar-me amb «aquella»! Una dona lletja com un

LAWRENCE A. FERNSWORTH

H estat requerit per a expressar, com a observador estranger que durant alguns anys ha mantingut estret contacte amb aquest país, com veig Catalunya i els seus problemes. La qüestió és important, és àmplia, però amb breus paraules oferiré algunes de les meves impressions i conclusions referents a aquest assumpte. Potser, també, hi afegiré alguns dels meus judicis crítics. He estat invitat a opinar amb sinceritat, per la qual cosa estic agraït. Puix que crec que, d'aquesta manera, podran tenir valor les meves observacions. Els que no estiguin tal vegada d'acord amb tot el que vaig a dir, els he de preguntar si es donen compte que opino com un crític amistós que creu que els que l'escolten estan principalment interessats a contemplar-se ells mateixos com se'ls mirarien els altres.

Es una cosa llastimosa que tants estrangers com viuen a Catalunya, per a més o menys temps, tinguin solament un contacte superficial amb el que és el curs de la vida catalana i, en conseqüència, els judicis que expressen siguin superficials. Usualment les seves relacions són amb determinades classes, poc representatives, del que és l'esperit català, com, per exemple, les que podríem anomenar de panxa-contents, o bé amb negociants, l'única idea dels quals és amagatzemar moneda; aquells i aquests no pensen en altra cosa que amb llurs interessos i resten a l'aguait per decidir vers quin cantó han de girar-se per a treure'n un millor profit. Són els que tant estan disposats a adherir-se a una monarquia o una dictadura, com, si els convé, amb la República, i fins i tot amb un Govern extremista, si és que d'ell en poden treure guanys. Desgraciadament n'hi ha massa de tipus d'aquesta mena a Catalunya, els quals considero ben despreciables.

Hi ha també estrangers que es relacionen, en general, amb el tipus de català "better than thou", "classe superior", que té un cert vincle amb el tipus que ja hem descrit. I, finalment, els que només prenen com a punt de partida el "polític"—també n'hi ha masses d'aquests—, la preocupació del qual consisteix en obtenir un bon càrrec o bé treure profit del moviment catalanista. Però tots aquests estran-

gers, per tant, tenen poc o nul contacte amb el que és la gran massa de catalans sincers i de cor, el poble i l'element jove per una part, i els intel·lectuals per l'altra; massa, poble, joventut i intel·lectuals que estimen Catalunya amb passió desinteressada i els esforços dels quals contribueixen de manera diversa a produir el benestar i l'engrandiment del seu poble.

Els aludits estrangers, mancats de contacte, com ja hem fet constar, amb el que és la vida autèntica dels catalans, manifesten amb e—cessiva freqüència judicis excessivament atolondrats. Un dels tífics que més utilitzen és el de què no existeix problema català, que el català no es diferencia amb res de l'altre espanyol i que "tot aquest negoci català és artificialment elevat al to de l'estridentia per a benefici dels polítics". Endemés, intenten demostrar que lluny d'ésser maltractada, Catalunya ha estat el nen mimat del Govern Central, i en prova d'això, generalment, fan la objecció recollida directament de boca del "professional Catalanbaiter", del professional de la provocació, que diu que es dona protecció a les indústries catalanes en perjudici del reste d'Espanya. Intentaré examinar aquestes dues objeccions en aquest article.

Durant el temps de la Dictadura, vaig tenir ocasió de visitar diversos indrets de Catalunya; aleshores sabia poca cosa dels seus problemes. El que m'impressionà, però, tot seguit, fou l'intens fervor patriòtic català que gairebé vaig trobar unànimement entre totes les persones amb les quals vaig parlar. La prohibició de la bandera i l'idioma català, ultra altres mesures repressives contra els catalans, els havia desvetllat un fort sentiment d'indignació. Aquest ressentiment i aquesta intensitat espiritual no solament la vaig trobar en els pobles i viles, sinó que també en la capital. Des del punt de vista dels seus interessos personals, cap dels catalans no tenia res a guanyar en el triomf d'un moviment nacionalista català. Això em va semblar la resposta més convincent a aquella objecció, que ja he esmentat, i segons la qual els polítics solament avivaven la qüestió catalana en profit dels seus interessos venals. Més tard, després de la proclamació de la República, en

els fervents mitings, en els quals es reunien les masses populars per tot el país, vaig ésser testimoni de noves demostracions del zel dels catalans per Catalunya. Però em semblà encara una resposta més convincent la forma amb què Catalunya recolzà la República i seguí recolzant-la quan les eleccions que es celebraren en els dies més negres del 1933, que era quan semblava que a la resta d'Espanya es descol·lorien els colors de la bandera republicana.

Aquesta lleialtat a la República em va semblar la millor interpretació del que havien d'ésser les relacions entre Catalunya i el Govern central, de totes les interpretacions donades en el temps transcorregut des de la Nova Planta fins al moment a què faig referència. Si Catalunya era lleial a la República, era degut que la República es mostrava fidel amb Catalunya en donar-li el seu Estatut d'autonomia. Llegint la Història de Catalunya em dono compte que fou la primera vegada que un Govern central es mostrava fidel o complidor en les seves freqüents promeses.

Sempre m'ha semblat que si, tan sols, el Govern central hagués tingut un bon sentit de tractar el problema català amb un esperit pràctic i que si un determinat tipus d'espanyol que, desgraciadament influïa massa en la direcció dels destins del Govern, hagués oblidat el seu odi per a Catalunya i fondre'l en un esperit equitatiu, el problema català en la seva forma accentuada o extremista no hauria existit mai. Però, segons aquest tipus d'espanyol a què he fet referència, el català ha d'ésser aplastat, dominat i anul·lat en el seu esperit. Aplicava els mateixos procediments brutals i estúpids que havia aplicat a les seves colònies sudamericanes, a Cuba i a Filipines, amb un resultat per a Espanya completament negatiu, fins a l'extrem de perdre totes aquelles posicions. Així fou com feren de Catalunya un enemic a mort, en lloc de fer-ne el seu millor amic. Em sembla que la tasca més constructiva realitzada per la República ha estat aquesta recuperació de l'amistat de Catalunya.

Ara, puix que he estat invitat a parlar amb franquesa, em permetré unes paraules d'amonestació. És amb fre-

UN PERIODISTA AMERICÀ

qüència que escolto la crítica dels catalans feta per espanyols escassos de simpatia per aquells, i que diuen que Catalunya és un poble amb el qual és difícil de tractar i que, quan més se li dóna o més se li ha donat, més demana o tracta de treure'n. Acusen als catalans d'utilitzar l'Estatut d'autonomia com un pas preliminar per anar a la independència i a la separació; fins arriben a acusar-los de tractar dominar Espanya en el moment oportú. No intentaré, ací valorar la veritat d'aquestes acusacions, però crec que els catalans faran bé de tenir-les en compte amb un esperit obert, i es sotmeteran a un sincer examen de consciència i es preguntaran a ells mateixos: "¿Fins a quin extrem estan justificades aquestes acusacions?" El pervindre de Catalunya està a mans dels mateixos catalans i depèn en bona part del grau en què puguin allunyar tota sospita per part dels altres espanyols i crear un sentiment de confiança entre uns i altres. L'Estatut d'autonomia em sembla un admirable i liberalíssima Carta de govern propi ("charter of self-rule") dintre els límits que permet la sobirania de l'Estat del qual Catalunya en forma part. Si els autèntics catalans es dediquessin merament a procurar que aquest Estatut fos usat i exercit en la seva totalitat, que el Govern organitzat d'acord amb ell no fes cap esforç per a sobrepassar els límits de la Constitució i les prerrogatives de la República i viceversa, tindrien, per a realitzar, una gran i meritòria obra en les pròpies mans.

Ara em referiré a l'objecció segons les quals en realitat Catalunya s'engreixa a causa de la protecció donada a les seves indústries, en detriment de l'altra Espanya. La protecció que es dóna a un país, és una protecció que es facilita als interessos del país, i, per tant, al conjunt de la prosperitat d'aquest país. Unes indústries que estaven o podien estar situades a altres parts d'Espanya, tenien exactament el mateix dret a la protecció que era donada a aquelles que, per sort casual, es trobaven a Catalunya.

Però, admetent que hi hagi hagut alguna preferència en la concessió d'una tal protecció, seria en el cas dels favoritismes envers una classe de-

De Lawrence A. Fernsworth, periodista americà, són les manifestacions que transcrivim a continuació. Són d'un bon amic de Catalunya i de la República. Com a corresponsal que és al nostre país - el qual coneix molt a fons - dels importants rotatius «The New York Times», de Nova York, i de «The Times», de Londres, ha passat perllongades temporades entre nosaltres i ha recorregut amplemet tot Espanya. No endebades, en un viatge recent que ha fet per Anglaterra, Estats Units i Canadà, com «a degà dels corresponsals estrangers a Espanya», que és com el qualifiquen els seus compatriotes periodistes, li encarregaren que donés algunes conferències i l'interviaren, per tal que exposés quina és exactament la situació de l'Espanya republicana i quines són les bases de la raó que ens empara en la lluita actual. Pel coneixement que se sap que en té i per la interpretació totalment objectiva i verídica, ha estat interrogat també sobre els problemes i les aspiracions de Catalunya. Es per tots aquests motius, si més no, que nosaltres, igualment, hem cregut oportú intervenir-lo. I ell ens ha escrit l'article que transcrivim.

terminada, de la qual Francesc Cambó i els seus sequaços eren el prototipus. Aquests homes, dient-se defensors dels drets dels catalans, negociaren a tot-hora amb la monarquia, amb la dictadura i amb els dretistes anticatalans durant el règim republicà. Pretenien exhibir-se com a guardians dels interessos de Catalunya i, en tot moment, sacrificaven aquests interessos per afavorir els propis, cosa la qual feien sempre que se'ls posava a prova. En realitat, eren els recolzadors disfressats dels opressors de Catalunya. La prova d'això en fou donada clarament al 1934, quan Cambó s'apressurà a empènyer el Govern perquè destruís l'essència de l'Estatut d'autonomia catalana, amb la condició de salvaguardar els interessos seus i els de la seva classe posats en perill per la Llei de contractes de conreu. Fou una fase, més ençà, de la lluita de segles passats entre els senyors feudals i els seus camperols, que en el seu primer aspecte era una lluita entre el senyor i els seus esclaus. No cal dir que no vull anar tan lluny, afirmant que els camperols d'avui eren uns esclaus. Aquesta situació havia estat amplemet superada i, tanmateix, el camperol català, en quant a remuneració, no

estava del tot malament. La dificultat consistia en què el gran propietari encara tenia la mentalitat del senyor feudal, àdhuc en aquest segle XXè i en plena República, i volia dominar, com antany, els serfs de la gleba. Fou molt lamentable que els homes de la Lliga no acceptessin la justíssima Llei de contractes de conreu com un avenç natural i històric del sistema català de la propietat rústica. En lloc d'això, arribaren fins a l'extrem de crear un conflicte entre el Govern central i Catalunya. No m'estranya que siguin tantíssims els catalans que trobin imperdonable aquest procedir. La meua pròpia opinió és que mai, des dels temps de Felip Vè, s'havia fet a Catalunya una injúria tan gran com aquesta agressió de Cambó i els seus sequaços.

L'interès, per tant, que el Govern central havia pogut demostrar envers la indústria catalana, era una mesura protectora dels interessos de la seva pròpia economia i és amb molta dificultat que pot ésser qualificada de

TRADUCCIÓ DE E. P.

DE CARA A CATALUNYA

favoritisme envers Catalunya. La repressió i empresonament de catalans per les seves creences polítiques. La supressió de les seves institucions personals, de les seves escoles, de la seva bandera, el seu idioma, en la temptativa de suprimir la seva cultura, en imposar-los una burocràcia administrativa hostil, jutges hostils, una policia hostil i una guàrdia civil l'única missió de la qual era enfrontar-se amb els catalans per aplastar-los i tractar-nistració, inclús d'assumptes locals, los com si fossin serfs. La seva admirera intervinguda amb immoralitats, si és que no se la feia impossible del tot. La política d'aquells Guberns centrals, dit amb poques paraules, ha estat la de la Nova Planta, que fou confeccionada per a enfonsar Catalunya i fer-li saber que era de condició inferior —cosa la qual, naturalment, no servi per a res—.

Se m'ha demanat que opinés sobre el futur. Crec que les institucions, les costums i maneres de pensar dels catalans són absolutament condicionades en el passat històric de Catalunya i que continuaran seguint un procés lògic i històric, a desgrat de les convulsions temporals i revolucions també temporals. El català sempre ha cregut amb l'acció cooperativa, però dubto que sigui un collectivista en l'estricta sentit revolucionari. El català estima la seva masia, la seva llar, el seu treball, el seu negoci gran o petit; estima recollir el fruit del seu esforç personal. Es tot el seu caràcter que es dreça en contra la collectivització. Els desperdiciis, les deixes del naufragi produït pel desbordament revolucionari seran dutes enllà o transportades prop la terra de la ribera, que les convertirà en fèrtil llavor. El desbordament subsistirà i la vida catalana reprendrà de nou el seu curs normal.

LAWRENCE A. FERNSWORTH

Migranya...

Tristan Bernard, l'humorista nacional dels francesos, trobà l'altre dia, tafanejant per les parades de les vores del Sena, un vell amic, miop i molt calb.

—Quina alegria de veure't! Com va això?

L'altre, fent una ganyota, es plany:

—Em fa molt mal el genoll.

—Bah!, respon Tristan Bernard compassiu.—Una mica de migranya....

TOREJADORS A CRETA

Heus ací la reproducció d'un mosaic trobat a Creta. L'atleta reial salta damunt la fera, probablement amb la mateixa intenció que ara se li claven les «banderilles»... Dubtem que els aficionats actuals ho fossin si la festa hagués conservat la «puresa» d'abans, a Creta.

Dos mil anys abans de la nostra era, a l'illa de Creta, floria una de les civilitzacions més cultes i refinades que mai s'hagin conegut. Existien ja els torejadors, i no cal dir que també les curses de braus. Potser, fins i tot, sigui possible afirmar que allí vingué al món la festa brava, que tant ha fet enrogallar, després, els nobles i els plebeus de la nostra terra, en el curs de totes les dominacions: àrab, austriaca, borbònica i gilroblesca.

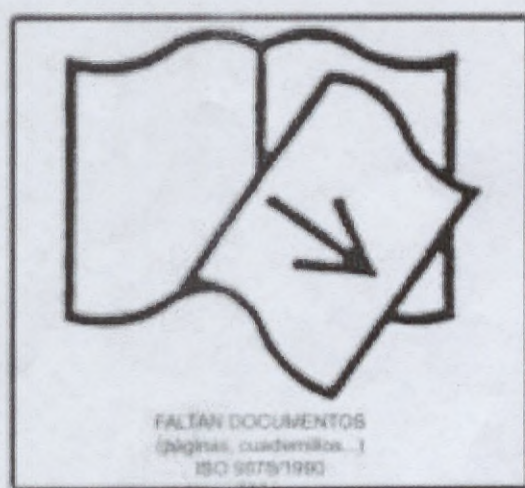
Allà, però, els «toros» eren una de les cerimònies més destacades de la festa de regraciament als deus per la bona collita. Tenien, doncs, en el fons, un caràcter més noble, més digne, que l'actual «corrida». Cal dir que no s'assemblava gaire a aquesta, sinó més aviat a les acrobàcies del «cowboys» actuals.

La festa estava rodejada de gran solemnitat i acabava sempre, forçosament, en la mort... del torejador. Era el sacrifici d'un dels fills del rei de l'illa, per a propiciar-se els deus en vistes a la propera collita.

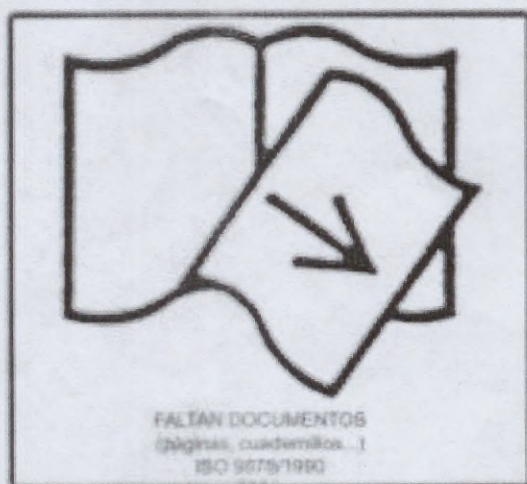
El príncep que havia de morir sota les banyes del brau, s'escollia, per mitjà d'un torneig previ, en el qual intervenien tots els fills reials, i en el qual donaven mort, cadascun, a un brau. El que el matava més de pressa, era l'«afavorit» per a la gran cursa de «fi de temporada». El més hàbil, quan estava davant la fera, havia de contenir la seva habilitat i, tot el més, conformar-se amb allargar la lluita, per allunyar el moment de la seva mort. Si, per heretgia, matava el brau, la multitud trossejava furiosament el massa hàbil torejador, perquè això era signe segur de fam en els pròxims anys, ja que els déus, enrabiats per tal descortesia, assecarien els camps i enviarien totes les plagues sobre la collita.

En canvi, el príncep que moria «elegantment» sota les potes del brau, tenia assegurat un lloc a la vorà de les dignitats olímpiques, les que serviria com «d'ajuda de cambrà».

Així, almenys, ens ho conta un savi soviètic que ha fet descobertes importants a l'illa de Creta.

Icono de "Falta página"

Icono de “Falta página”

A l'altra pàgina: Dos moments de la triomfal actuació de Magrinyà a Praga. - El «Garrofin» i «La Vida breve», que el nostre compatriota interpreta amb una gràcia que li envegen els artistes més flamencs

En el curs de la seva tournée de propaganda catalana realitzada darrerament, Magrinyà visità, a París, el taller de Picasso. Vegeu-lo ací (el primer a l'esquerra), acompanyat del pintor (al mig, amb el seu gos), retratats davant del famós plafó «La destrucció de Guernica», que Picasso pintà per al Pavelló d'Espanya a l'Exposició de París

A París, l'èxit de Magrinyà no va ésser menys esclatant. Fernand Divoire, l'eminent crític de dansa, el va qualificar d'inimitable en el Bolero. Peretti i Lifar, els dos primers ballarins de l'Opera, es varen engrescar de valent amb el brillant i enlluernador final d'aquest Bolero. «Entrechats acompanyats de castanyoles, deien, és una proesa tècnica rares vegades assolida.» I el senyor Gaveau, director de la famosa Sala i conegut constructor de pianos, volia de totes passades que donés diversos concerts tot sol al seu local...

I ara, bell colofó d'aquesta tournée triomfal, Magrinyà ha estat nomenat mestre de ball del nostre Liceu.

* * *

Des de molt menut, Magrinyà tenia una gran afició pel teatre. I del teatre, el que li agradava més era la coreografia. Aquells salts i aquelles voltes li tenien el cor robat. Tenia unes ganes boges d'imitar aquells éssers immaterials. De saltar i giravoltar com ells. Fins que, ja grandet, es va decidir. I amb una intuïció sorprenent va començar lògicament pel començament. Per la rítmica. I de la rítmica va triar el millor professor que tenim: el mestre Llongueres...

Magrinyà es va posar a estudiar amb entusiasme. Però clandestinament. D'amagat de casa. Perquè la família no estava per romansos i no hauria tolerat al noi aquestes francesilles. I era llàstima. Perquè el noi tenia condicions. Moltes condicions. Condicions per donar i per vendre. Tantes, que es va convertir en el deixeble més aprofitat de Joan Llongueres. I aquest no va trigar a confiar-li un paper de compromís. El primer rol en la coreografia de El Burgès Gentilhome, adaptat per Adrià Gual i dirigit per Pau Casals i l'esmentat Llongueres. Aquella memorable vetllada del Teatre Intim tingué lloc al Palau. L'any 1926. I Magrinyà ho va fer tan rebé, que el mestre Casals el va abraçar emocionat, davant de tot el públic...

Aquest debut tan brillant i la descoberta dels Balls Russos, que produïren a Magrinyà una fortíssima impressió, l'empenyeren a enfocar la dansa amb més ambició. I no parà fins a esdevenir deixeble de Wassilieff, postor en escena dels conjunts de les Operes russes del Liceu. Les classes tenien lloc a l'escenari del nostre Gran Teatre. Però allà no s'hi entrava fàcilment. I si no s'hagués fet passar per rus i no hagués saludat un porter tradicional i inflexible amb un Bonsoir! desimbolt, Magrinyà no hauria pogut penetrar mai en aquell recinte sagrat.

Molt ben preparat per Wassilieff, el nostre ballari va realitzar aviat una part del seu somni daurat. Treballar al Liceu. Hi va debutar amb el Príncep Igor.

«De tots aquells russos —va dir a La Veu Farran i Mayoral, que, anys enrera, havia conegut Magrinyà fent cua davant la taquilla del Liceu, i hi havia fet una gran amistat—, de tots aquells russos, Magrinyà és el que queda més rus de tots.»

Després d'actuar diverses temporades com a primer ballari del Liceu, Magrinyà es va posar a estudiar ball espanyol, que és l'especialitat que li ha estat aplaudida més entusiàsticament a l'estranger. Espanyol clàssic, amb el mestre Coronas. Flamenc, amb els gitanos. Aquests no se sabien avenir de la prodigiosa facultat d'assimilació de Magrinyà. Pareix de los nuestros, confessaven, meravellats... Després de rebre lliçons de la Txernitxeva, famosíssima mestressa dels Ballets de De Basil, d'aprendre amb Legat, a Londres, i amb la Preobajenska a París, Magrinyà obté els seus èxits apoteòsics a l'estranger. Ja n'hem parlat...

...I aquí acaba la història verídica dels començaments i triomfs del ballari català Joan Magrinyà. Perdoneu-ne les moltes faltes.

SEBASTIA GASCH

LA CONQUESTA DE L'ARTIC

Una escena plena de caràcter a l'Àrtic soviètic: descarregament de fusta a la badia de la Providència. (Foto Universal)

Les brillants realitzacions de la U. R. S. S. en l'exploració i valoració de les immenses regions de l'Àrtic, tenen una importància mundial. Han enriquit i continuen enriquant la ciència amb noves dades sobre la naturalesa d'aquesta part inaccessible de la terra i amb freqüència destrueixen les concepcions i teories admeses fins ara; obren nous camins marítims i aeris a les comunicacions entre els pobles; donen la clau de les lleis meteorològiques que regeixen el temps en una gran part de la terra i han conduït per fi al descobriment d'immenses riqueses naturals, al mateix temps que amplien extraordinàriament el camp de l'activitat econòmica de la humanitat. La història de la conquesta de l'Àrtic és una de les pàgines més apassionades de l'activitat del poble soviètic.

L'extrem Nord de la U. R. S. S. encloou riqueses incalculables. A tot el llarg de la Ruta Marítima del Nord s'hi troben rics jaciments d'hulla en suficient quantitat, per satisfer les necessitats durant llargues anyades de la navegació més animada.

Els geòlegs soviètics han aixecat el pla geològic de més d'un milió de quilòmetres quadrats a l'Àrtic i han descobert aproximadament 1.600 jaciments minerals.

Centenars de milions d'hectàrees, aproximadament el 80 per 100 de tot el territori del Nord, estan cobertes de boscos.

El Nord proporciona les espècies més precioses de pells: marta, llúdria, la guineu, la guineu blanca i blava, l'ós marí. Els mars septentrionals abunden en peixos i en animals marins.

DES DEL 1921

L'estudi del Nord i de les seves riqueses no ha començat en realitat fins a la implantació del poder soviètic. Els treballs d'exploració en gran escala, inaugurats el 1921, han continuat des de llavors sense interrupció. Tots els anys es dirigeixen a les regions més llunyanes del Nord dotzenes d'expedicions científiques a la recerca de nous jaciments minerals preciosos, a estudiar detalladament els jaciments ja descoberts o per efectuar treballs cartogràfics. Dotzenes d'expedicions es consagren a l'exploració dels mars del Nord. La potent xarxa d'estacions polars, situades al llarg de tot el litoral de l'Oceà Glacial i en les seves nombroses illes, realitza un gran treball d'investigació científica. S'han organitzat ja 233 d'aquestes estacions; 57 de les quals s'han transformat ja en ciutats polars ben instal·lades. Proveïdes de potents estacions de T. S.

F., ricament dotades d'aparells i dirigides segons un pla únic, aquestes estacions realitzen un treball tan complex com minuciós per l'estudi del règim hidrometeorològic de l'Àrtic, de les seves

OTTO SCHMIDT

l'home que, per primera vegada en la història, franqueja, en una sola navegació, la ruta marítima del Nord.

forces productives i dels seus recursos energètics. Serveixen a l'aviació i a la navegació i col·loquen les bases de l'exploració industrial de les riqueses minerals. En les rigoroses condicions de l'Extrem Nord, els exploradors polars soviètics realitzen heroicament una missió de la més alta importància, que forma una gran part del pla general de la gran ofensiva de l'Àrtic. La utilització de la Ruta Marítima del Nord, la conquesta del Pol, el treball de l'estació muntada en un banc de gel a la deriva, els vols transpolars, haurien estat impossibles sense aquests treballs preliminars.

Aquestes importants investigacions han permès de procedir a la valoració econòmica de les riqueses del Nord. En terminis excepcionalment reduïts han sorgit noves aglomeracions i ciutats industrials (Igarka, Kirovsk, Montxegorsk) així com fàbriques de conserves, serradores, centrals elèctriques, mines d'hulla, tallers navals, ports marítims i fluvials, aeròdroms, bases culturals, clubs, teatres, escoles, hospitals. Es realitza una nova construcció industrial en molts llocs. La ciència agronòmica soviètica difón amb confiança i èxit l'agricultura més enllà del cercle polar i ha portat ja el cultiu dels llegums fins a les vores de l'Oceà Glacial. La superfície sembrada en el Nord s'ha sextuplicat durant els últims deu anys. El botí de les expedicions soviètiques en la caça d'animals marins, augmenta cada any.

VALORACIO DEL NORD

Tots aquests èxits han estat possibles perquè el govern soviètic trobà la clau de la valoració del Nord. Aquesta clau ha estat primer, la solució del problema del transport, la utilització de la gran Ruta Marítima del Nord i de les principals línies fluvials (Obi, Lena, Ienissei) i l'ampli desenrotllament de l'aviació polar.

PER PRIMERA VEGADA EN LA HISTORIA

La Ruta Marítima del Nord, la immensa importància econòmica de la qual és ja reconeguda per tots, ha atret des de fa algun temps l'atenció dels viatgers i dels exploradors. No obstant, no ha pogut ésser establerta definitivament sinó pel poder soviètic. En efecte, els èxits de la navegació a l'Oceà Pacífic no depenen del concurs afortunat de les circumstàncies, sinó d'un càlcul precís fonamentat en el coneixement de l'estat dels gels, en el pronòstic del temps de conformitat amb les observacions de les estacions polars, en la T. S. F. i en la utilització de l'aviació, en el que es refereix als mitjans de comunicació i reconeixement dels gels. En

PAPANIN

cap del grup d'hivernants a la estació Pol Nord, damunt un bloc de glaç a la deriva, i el salvament del qual ha apassionat el món.

1932 els exploradors polars soviètics, dirigits per l'acadèmic Otto Schmidt franquejà per primera vegada en la història tota la Ruta Marítima del Nord en una sola navegació. Actualment aquesta gran ruta està completament conquerida. El 1936, 160 vaixells soviètics navegaren per l'Àrtic i 14 d'ells recorregueren en una sola navegació tota la Ruta Marítima del Nord, de l'Oest a l'Est i de l'Est a l'Oest. Centenars de milers de tones de mercaderies industrials i altres productes són actualment expedits a l'Extrem Nord pels ports marítims i fluvials.

EL PAPER DE L'AVIACIO

L'aviació polar efectua un paper excepcional en la conquesta del Nord. Transporta immenses quantitats de paquets i de correu, nombrosos passatgers, realitza fotografies aèries, fa reconeixements per sobre dels gels, i cerca els animals marins. Els avions acompanyen caravanes de vaixells que segueixen la gran Ruta del Nord i els indiquen el camí a seguir entre els gels. Els avions porten de l'Àrtic les coses precioses i transporten allà els periòdics i determinats productes. Així s'ha expedit a l'Àrtic, per via aèria, l'equip per a una nova empresa industrial, 750 tones de màquines.

Es en l'aviació polar on s'ha format la gloriosa falange dels herois de la Unió Soviètica; herois de l'epopeia del «Txeliuskin» i del vol al Pol Nord, coratjosos aviadors trempats en la lluita contra la implacable naturalesa de l'Àrtic. Els noms de Vodopianov, de Molokov, d'Alexaiev, són coneguts del món sencer.

La grandiosa obra realitzada a l'Àrtic ha creat condicions favorables per la realització de plans que no fa gaire encara semblaven utòpiques. Precisament aquest treball és el que ha permès preparar i realitzar l'expedició al Pol Nord, no en forma de l'arriscada aventura d'un grapat de gent audaç sinó de l'empresa científica seriosa i meditada, en la qual han participat diverses desenes de persones i quatre avions pesats, i el resultat ha estat la creació d'una nova estació científica en el banc de gel a la deriva, estació comandada per Papanin. Aquest treball ha permès de realitzar un altre pla no menys audaç: l'establiment de comunicacions aèries a través del Pol entre els dos continents.

* * *

Totes aquestes investigacions, així com l'edificació econòmica a l'Àrtic, estan concentrades en un sol organisme: la direcció principal de la Ruta Marítima del Nord, que té al front l'acadèmic Otto Schmidt, heroi de la Unió Soviètica, home popularíssim, ja, a tot el món...

Totes les novetats de la Literatura Antifeixista

REVISTES:

«L'Esquella de la Torratxa», «Meridià», «La Correspondència Internacional» i les revistes estrangeres més importants.

P.A.C.O.D.

Distribuidora de Publicacions Antifeixistes de Catalunya. Coop. Obrera

Rambla del Mig, 17 - Telèf. 19937
BARCELONA

HISTORIA DE DOS CRANIS

"Cova de l'Aliga. Bosc Blau.
Dos cranis. La meva llengua."

EL CRANI BRILLAVA SINISTRAMENT AL CENTRE DE LA ROTLLANA

—Hallo, Mr. John Collier?... Sí, que és posi tot seguit a l'aparell. De part del director del Museu Indo-Americà. És urgent. De pressa...

El criat cuità a despertar Mister John. Embolicat en una ampla bata folrada, el Director dels Afers Indis, baixa corrents les escales i es precipita damunt l'aparell telefònic.

—Digui, sóc Collier. Ah, hola, Smithson! Què hi ha de nou?... Diable! Com és possible? No en digueu res a la premsa. Potser és millor que ni tan sols n'assabenteu la policia. Jo parlaré, personalment, amb el Governador, per tal que ens autoritzi a portar les recerques nosaltres mateixos. Confio en la vostra discreció, Smithson. Penseu que tot això pot ésser el començament d'una guerra. Calieu, sobretot!

Ràpidament, Collier es vestí. El seu majordom, per telèfon, demanà que l'automòbil oficial es preparés per un llarg viatge. «Amb tota urgència»—recomanà.

Al cap d'un quart, Collier, després d'haver recollit a casa seva Smithson, entrava a la sala dels fetixes del Museu Indo-Americà. Passà, sense fixar-s'hi, per entre les llargues rengleres de fustes esculpides, de caballeres dessecades, de vestits virolats. Tan de pressa anava que de poc que d'una colzada, no trenca el vidre d'una vitrina. El director del Museu esbufegava, corrent darrera d'ell.

Finalment, Collier es deturà davant una vitrina que ocupava un lloc preferent en la immensa sala. A la llum difusa i blavosa de les altes làmpares nocturnes, pogué contemplar, una mica tranquil, l'obra de l'intrús. El vidre lateral de la vitrina havia estat hàbilment esquadrat per un diamant i curosement dipositat a terra, sense la més llum esquerra. Els objectes que contenia la vitrina estaven tots allí, cadascú en el seu lloc. Només en faltava un: el crani del «Pare de l'Aliga»!

Collier no tocà res. «És inútil —penso—, Tot això és massa hàbilment fet perquè hagin deixat cap rastre».

PER

JAMES L. BOYD

De sobte, una ventada furiosa féu tremolar els panys del seu gavany. I el soroll d'una finestra tancant-se bruscament, féu estremir els dos homes.

—Per allí ha entrat —exclamà, quasi sense veu, el director del Museu. La seva mà assenyalava, tremolosa, una finestra alta, a la qual sols es podia arribar pujant damunt uns armaris lleugeríssims.

«Sí, això només pot ésser obra d'ells —segua reflexionant Collier—. Només els homes que han passat tota la seva vida trescant per les muntanyes, perseguint feres i caçant homes, poden entrar per aquest lloc i fer tot això tan silenciosament, tant de sobte. Però, per què ho han fet?»

—Com diu? —preguntà Smithson—. Sense adonar-se'n, Collier havia formulat en veu baixa la seva darrera pregunta.

—No, res. Que per què deuen voler-lo, aquest crani?

—Qui? Qui?

—Què sé jo! Els que l'hagin robat... Deixeu-me fer: Us repeteixo el que us he dit abans: ni un mot de tot això a ningú. I sobretot que no se n'assabentin els diaris. Sinó no hi haurà manera de fer res.

Quan ja se n'anava cap a la porta, semblà recordar-se de quelcom i retornà a la vitrina.

—Mireu, aquest vidre el col·loqueu en el seu lloc. Demà agafeu un crani qualsevol i el poseu en el lloc del robat. Feu-hi un senyal que vós pogueu reconèixer. No ho oblideu.

—Però... On aneu, ara?

—Al llac Salat.

AL BOSC BLAU

Havia deixat l'automòbil a molts pocs quilòmetres. El seu cavall, guiat per un oficial de les guàrdies forestals,

El darrer de la fila portava a la mà dreta una petita maça. Era el més alt, el més poderós, dels cinc. Era «el fill del fill del fill» del gran Aliga... Era també el lladre del crani sagrat del Museu de Nova York

que anava deu metres més endavant muntat en una blanca euga, corria i saltava per entre els arbres del bosc, com si fos el seu propi estable. L'oficial havia volgut nuar conversa diverses vegades amb el personatge que, amb un salconduit de Washington, se li havia presentat ordenant-li que el portés al Bosc Blau, lloc conegut per la cova de l'Aliga.

No imaginava què diable volia anar-hi a buscar, en aquell paratge allunyat, en el qual era llegenda que en temps molt reculats, es reunien al voltant d'un foc, els venerables de les tribus índies de tota la contrada.

La cova de l'Aliga! El viatger anava recordant les seves lectures. Fragments de la llegenda, de la història de les tradicions religioses dels pell-roges, li acudien desordenadament a la memòria.

La cova de l'Àliga! Sí, en efecte, allí es reunien els notables de totes les tribus, per a venerar el fetitxe suprem de la raça: els dos cranis sagrats: el del pare i el de la mare de l'Àliga.

Però tot això era en temps molt llunyans. Quan els francesos i els anglesos, cadascuns pel seu cantó, rivalitzaven a penetrar fins les entranyes del continent, tres segles enrera, ja havien sentit parlar del Gran Fetitxe. Mai no l'havien pogut veure, però. Els aventurers que es llançaren a la recerca de terres noves i sense amo, els soldats de les avançades de la Unió, també en sabien quelcom, dels dos cranis. Però tampoc els havien vist mai. Només, una vegada, un blanc, havia pogut presenciar, amagat entre els arbres, la fantàstica escena. L'havien fet presoner i al cap de dos dies, els seus companys el trobaren, sense cabellera i sense llengua, moribund, prop del camí de les caravanes. Tingué temps encara, per escriure en la tela d'un carro que el recollí, unes frases enigmàtiques: «Cova de l'Àliga. Bosc Blau. 2 cranis, la meua llengua».

ELS DOS CRANIS SAGRATS

Així acabava la llegenda. Les tradicions religioses índies deien que quan no plovia i el bestiar moria de set, només els dos cranis sagrats podien fer caure aigua dels núvols, si eren pregats per tots els caps de la tribu. Aquesta era, potser, la sola ocasió en què cessaven totes les guerres i guerretes entre els diferents «xeiks».

Aquestes eren les úniques dades que John Collier tenia sobre els dos famosos cranis. Ell els havia vist, com els havien pogut veure els milers de turistes i els estudiosos que desfilaven per davant les vitrines del Museu Indo-Americà.

Sabia, també, que aquells dos fetitxes supremos havien arribat a mans del Govern per casualitat. En una de les moltes topades sagnants entre les tropes federals i els indis, aquests havien abandonat tots els seus bagatges. Entre ells hi trobaren dos cranis, embolcallats en cabells rossos. I així, simplement, havien acabat darrera un vidre, exposats a la curiositat de la gent.

Collier veia la cosa clara, ara. Els indis estaven sotmesos, delmats. Disgregades les tribus, embrutits per l'alcohol que els havien regalat els blancs «civilitzadors», perdudes els bells costums nobles i crus dels temps d'esplendor, la gran nació índia estava a punt de morir.

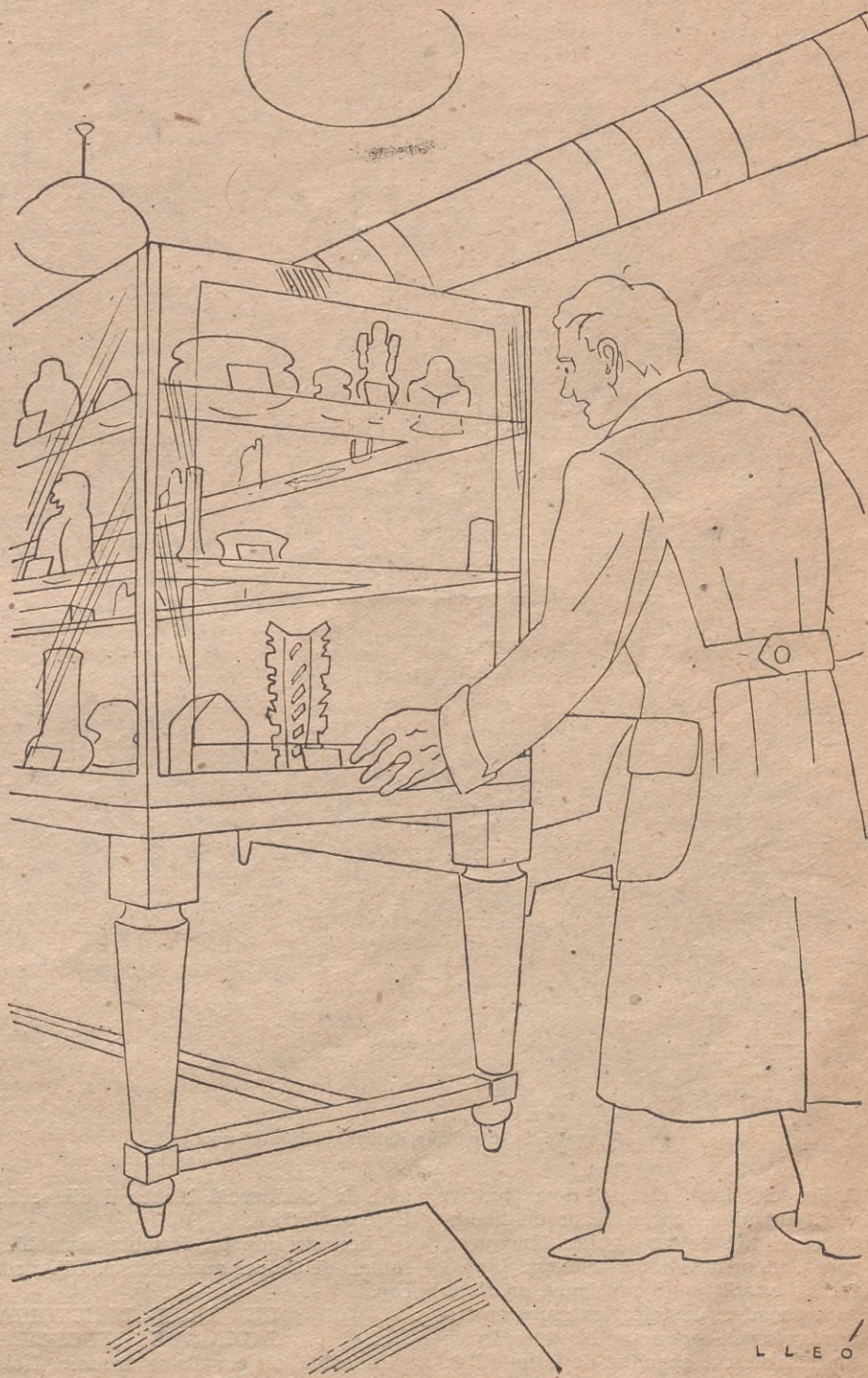
LA RAÇA AMENACADA

Collier, que havia estudiat les seves tradicions, els seus dialectes i el seu art, comprengué que per a la grandesa de la Unió, potser també com a reparació dels crims innúmbers comesos pels

primers aventurers i per les forces regulars, calia fer quelcom per a restaurar la prosperitat dels pell-roges i resuscitar la seva fe en ells mateixos.

Amic personal de Roosevelt, l'havia convençut i aquest el nomenà Director dels Afers Indis. Una llarga i delicada tasca, que ja estava en bon camí, havia començat a salvar la raça amenaçada. El 1934, per un Acta presidencial es

restablí l'autonomia de les 194 tribus pell-roges. Els 334 mil homes, restes misèrrims d'una raça esplèndida de més de quatre milions, tenien, ara, possibilitat de retrobar la seva vida tradicional, bo i aprofitant els avantatges de la civilització. És més, en tres anys, ja es començaven a notar signes de renai-xença. S'havien celebrat diverses exposicions d'art indi, concursos de cançons.

Es deturà davant una vitrina que ocupava un lloc preferent en la immensa sala

Al centre de la rotllana, brillava sinistre el crani

A les eleccions, els pell-roges havien votat unànimement a favor de Roosevelt, «el nét de les àguiles blanques», com l'anomenaven els ancians. Fins i tot les estadístiques revelaven un signe esperançador: de totes les races americanes els pell-roges eren els que oferien un més crescut augment de la natalitat. D'ací uns anys, l'antiga i esplendorosa nació índia tornaria a florir, en acord

amb la civilització blanca i dintre la Unió acollidora.

I heus ací que, tot de sobte, els nobles somnis de Collier eren destruïts d'un sol cop.

UN TROS D'HISTORIA ÍNDIA QUE RESSUSCITA

De sobte, els cavalls es pararen. I els seus amos descavalcaren silenciosament. Al lluny es sentien cants i brillaven

flames. A poc a poc, anaren acostant-s'hi. I així fou com Collier pogué veure resuscitar d'entre les llegendes un tros d'història índia.

Era una rpca enorme, voltada d'arbres gegantins per tots costats. En un extrem, s'obria una petita cova, a la qual a penes podria penetrar-hi un home. Era la cova de l'Àliga!

Davant de l'obertura, un foc estava encès. I al seu voltant seien, amb les cames plegades, cinc homes. Portaven el vestit típic del poble. El cap empiomat, una capa bruna, uns pantalons vermells i tot de puntes i randes virolades pel pit i les cames.

A la roja claror de les flames, Collier pogué veure que tots els cinc eren vells, amb aquella vellesa serena, àgil, sense cabells blancs ni arrugues que tenen els pell-roges. Però hi havia un senyal que no enganyava. Les plomes de la testa eren, en tots cinc, blanques, amb puntes vermelles. Eren tots, doncs, caps de tribu. (I per arribar a aquest càrrec calia tenir més de 200 llunes, és a dir, comptant en el bàrbar còmput dels blancs, setanta anys).

Els cinc homes fumaven silenciosament. De tant en tant, un d'ells allargava la seva pipa i l'oferia cerimoniosament a un crani —el crani!— que brillava sinistrament al centre de la rotllana. Mentre el bec de la pipa romania entre les mandíbules de «Pare de l'Àliga», el que li havia posat, amb les mans creuades davant el pit i ondulant les plomes del seu cap, entonava lentament un cant calmós i ferm, planyívol i amenaçador, a la vegada.

Això, almenys, li semblà a Collier, que feia esforços per a retenir a la memòria les paraules que anaven sortint, xiulant per entre les dents vacil·lants dels ancians:

Per de totes les coses,
cosa que has fet l'Àliga,
totes les tribus s'han reunit.
Volem demanar-te coses bones.
Volem dir-te els nostres planys.
Sols tu pots allunyar la llagosta
i salvar els sembrats dels teus sub-
[dits.

Volem repetir-te els nostres planys.
Sols tu pots allunyar de les terres
[blaves

els homes blancs que les petgen.
Per poder-te dir tots aquests planys,
hem arriscat la vida i hem perdut la
[dignitat.

Fes, cosa de totes les coses, que no
[hagi estat en va.

Sols tu pots fer-ho.
Fes-ho. Fes-ho.
Fes-ho.

I repetint el monosíl·lab, primer lentament, després amb frenesí, els cinc venerables s'anaven excitant.

Torna cosa els que han traït la nos-
[tra tradició.

Com i perquè es divorcia...

Ve de la pàgina 17

L'auxiliar que fa la compareixença, es recorda, sense saber perquè, que avui no s'hà posat els mitjons de llana.

Tercer: Han entrat junts, trenats en una cordialíssima conversa. Mentre esperen el seu torn, seuen de costat en el vermell divà. Ella li explica quelcom molt interessant, i sovint, per a donar més força a les paraules, li posa la mà al braç, o sobre el genoll.

—Vostès, fan el favor? —els criden.

Se n'hi van. Sí, volen divorciar-se: el dissenyament es mutu. Mentre es fa la compareixença, si els seus ulls es troben, mai no deixen de creuar un somriure. Es posen d'acord que els dits de la mecanògrafa són prodigiosament àgils, que avui fa un dia de primavera, i que ell tingué molt bon gust quan escollí aquella corbata.

Els procediments de mutu dissens ho enclouen tot en una única compareixença: de manera que ja són divorciats al cap d'una mitja hora.

Els ex-cònjuges es donen la mà en acomiadar-se, com si anessin a cantar un «duo»:

—Suposo que et deixaràs veure de tant en tant —li diu ella—. ¿Quin dia vindràs a dinar?

—El dia que vulguis... Et sembla el di-lluns?

—Magnífic! Però no faltis, eh? Si no vénis, renyirem de debò, Quimet.

LA DEESSA CURIOSITAT

Un estol de noies es dirigia vers les dependències del «descasar», omplint els seus passadissos de xerrameques i de rialles. Eren joves, eixerides i boniques.

—Un divorci col·lectiu? —ha dit algú, sorprès, en veure-les passar.

No: semblaven encara massa ingènues, i ningú no ha anat a divorciar-se, que es sapiga, amb un rostre tan net de preocupacions, i mig patinant pel paviment rellescós. Les hem interrogat:

—No pas a divorciar-se, suposem, oi?

—Es clar que no! —ens ha respost una per totes, un si és no és escandalitzada—. Som estudiants: alumnes de la Normal. Avui no hem tingut classe i hem vingut ací... per curiositat.

—I per escarmentar? —insinuem.

De cap manera: ningú no està disposat a escarmentar per compte d'un altre, malgrat tot el que diguin els panegiristes de l'experiència, ni als disset, ni als vuitanta anys. Als disset, menys. Qualsevol es recorda dels dolorosos fracassos conjugals, sortint de veure un film de Robert Taylor!

★

En realitat, no els divorcis a Catalunya: els divorcis d'arreu on hi hagi divorci. Les ànimes humanes són desesperantment semblants les unes a les altres. Poca importància tenen les latituds, els climes i els idiomes.

M.ª LLUISA ALGARRA

Un sopar doblat en espanyol

La "Mília" i la Roseta, veïnes de pis, surten cada dia de bon matí, de casa seva, i es posen invariablement a totes les cues que troben. Aquest procediment ja els ha valgut alguns fracassos, però elles persisteixen en la seva consigna, com és diu ara.

L'altra tarda s'afegiren en una cua formada gairebé íntegrament per objectius militars franquistes: vells, dones i criatures.

Al cap d'una estona de fer cua la "Mília" pregunta al "cuista" del davant, un jove amb tot l'aire d'emboscacat, "què donaven".

L'interpellat li contestà, sorneguer:

—Raves.

—Mira, Roseta, ja tindrem sopar.

I el jove aclareix:

—Sí, però doblat amb espanyol!

Era una cua de cinema.

"La Lucha por el Frente Unico contra el Fascismo y la Guerra"

Una col·lecció d'interessantíssims documents d'estudi imprescindible per a tots els que de veritat siguin amants de la unitat i del Front Popular

252 pàgines 3 pessetes

EDITAT PER

EDICIONS EUROPA-AMÈRICA

COMANDES A:

Distribuidora de Publicacions - Diputació, 260 - Barcelona

EL GOVERN DEL 6 D'OCTUBRE

PER

JOAN SAURET

El 1.er de març de l'any 1936 Catalunya s'havia bolcat al carrer, vestida de festa, per a rebre el Govern de la Generalitat. La foto que publiquem recull el moment que en aquella data memorable, el President entrava a la Plaça de la República. A les cinc de la tarda del dia 29 de febrer el Parlament de Catalunya celebrava

una única sessió, molt especial i extraordinària. «Es proclama Lluís Companys President de la Generalitat?» — pregunta el President de les nostres Corts, i els nostres diputats, drets i amb grans aplaudiments, pronuncien un unànime i emotiu «Sí!».

Pur formulisme a honor de legalismes i de regateigs ordenats per una Diputació Permanent composta de cedistes, agraris, radicals i lligaires, de derrotats que encara es feien a la il·lusió de resistir, d'entrebançar. El ritme, tanmateix, no s'adeia gens al neguit—barreja de flama i de realitat—que des de Puerto de Santa Maria demanava fidelitat a la frase pronunciada a Lasaserre: «No arrenquem en vol baix...!» Hom no s'avenia als primers passos, donats des de dalt, pel camí de la nova Espanya. Aquella lentitud i indecisió produïen estranyesa i molta temença: ¿Es tornaria per culpa de la juridicitat i de l'expedienteig polític, a ensopegar per segona vegada en una mateixa pedra?

L'Amnistia, la derogació de la Llei del 2 de gener del 1935 i moltes altres rehabilitacions anaven a pas de carro i encara aquest es veia forçat a fer via per un camí vell tot ple de pedres i d'obstacles. La justícia arribava amb retard, empesa pel poble, i el procediment resultava perillós. Lluís Companys, gran coneixedor de l'ànima de les multituds, es dalia perquè aquestes no solament fossin seguides de la vora, ans avançades en llur desig de reparació i de superació de tot el règim republicà. D'ací la seva frase que condensa la necessitat política de l'hora: «¡Cal organitzar immediatament una Democràcia expeditiva!»

Des del seu lloc Lluís Companys, acompanyat del Govern del 6 d'octubre no desdí, es mostrà fidel a aquella encertadíssima directriu política gràcies a la qual la rebel·lió militar no pogué reeixir a Catalunya.

Maria Estuard

UNA DONA
FATAL DEL
SEGLE XVI

PER

J. M. Miquel i Vergés

A través dels anys les figures femenines que s'han destacat en la història s'ageganten extraordinàriament. Avui, envoltades d'aquella graciosa aurèola llegendària que el popularisme ha patinat encara amb un nou matís, són ofertes a un públic àvid d'intimes curiositats que s'allunyen força del valor intrínsec del personatge, però on els lectors assaboreixen, precisament, els caires més estimables de les velles heroïnes que la història ha presentat únicament en llur aspecte exterior.

Hí ha, evidentment, una febre de saber els replecs més recòndits d'aquelles ànimes perverses, nobles o simples —de tot hi ha— que animaren un dia aquells bells retrats, de vestiments ideals i inversemblants, que el lector imagina animats en qualsevol de les biografies de qualsevol figura històrica i que, com a complement indispensable figuren a la portada dels assaigs.

En aquests dos anys de trasbals polítics i socials i de daltabaixos de tots els ordres, el públic de lectors que s'ha decantat per les biografies, ha estudiat els grans esdeveniments del món i, també, per aquell instintiu plaer del contrast, les minucioses biografies de les grans reines que la llegenda i la història mateixa han voltat de poesia.

Caterina la Gran, Maria Antonieta, Maria Teresa d'Austria i Maria Estuard, s'han emportat les màximes preferències i llurs biògrafs han vist premiats amb escreix tots els neguits d'un estudi minuciós i també —per què no dir-ho— massa sovint parcial.

El contrast entre la pseudo-història i la veritable ha sorprès els ingenus que sense altra font que la història oficial creien en la bondat o en la perversitat d'aquelles figures, sense tenir

en compte que moltes vegades raons d'ordre moral aconsellaven una apreciació.

Potser cap estudi no haurà sorprès tant els aficionats com el que Stefan Zweig ha dedicat a Maria Estuard. ¿Es veritablement aquella reina la que havíem estudiat a través de la història oficial? Zweig ens mostra una dona que és alguna cosa més que una bella reina, candorosa i ingènua, sense altre pecat que la seva bellesa, i Isabel, molt més complicada que la simple envejosa dels dots de Maria Estuard. ¿Es veritablement la història de la reina d'Escòcia la de Stefan Zweig? Potser no, però és indubtable que constitueix un document prou fort per arreconar del tot el concepte que la novel·la i la influència de l'Església havien fet néixer de Maria Estuard. I això sol ja la valua, malgrat sigui en l'aspecte d'esmenar un error que a còpia de repetir-se i de popularitzar-se corria el perill d'arribar a adquirir la força imponderable de la rutina.

Malgrat tot i de l'assaig de Stefan Zweig, voldria assenyalar un aspecte d'aquella malaventurada que als set anys era proclamada reina d'Escòcia, als quinze de França i als quaranta acabava la seva vida amb una decapi-

tació heroica: el dels seus amors, íntimament lligats a la seva vida.

Tanmateix costa d'imaginar-se després de tanta llegenda carrinclona, Maria Estuard, dona fatal; però així fou i, tan fatal, que tots els seus amants, tant aquells que dispensà públic favor com els que amagà als ulls dels cortisans, moriren tràgicament com si l'amor anés aparellat amb la dissort.

D'una manera involuntària, promesa al príncep de Galles, provoca la guerra entre Escòcia i Anglaterra. Es trasllada a França, allà, encara una nena, mimada per la Cort i elogiada per Ronsard, és destinada a Francesc I quan no compta encara tretze anys. Als disset ja es vidua i coneix, en una edat que totjust s'obre l'experiència, molts desenganys, àdhuc la tristesa d'una alcora sense amor, ja que el seu marit era la negació de les qualitats que la història ha atribuït al seu pare, Enric II. En possessionar-se de la corona d'Escòcia, coneix Chartellard, deixeble d'aquell altre poeta que a la cort de França feia elogis ditiràmics de la nena mimada de nobles i cavallers. Chartellard és, però, imprudent; un dia el troben amagat a la cambra de la reina i, poc després, amb la més gran indiferència de Maria Estuard, li

lleven la inspiració i la vida. ¿Qui serà el substitut del dissortat poeta? Maria Estuard pensa casar-se de nou; el marit serà el seu cosí lord Darnley. La reina, però, segueix el camí de la frivolitat, la trista fi de Chartellard no l'ha alltçonada i té un nou amant, David Rezzio, que mort també víctima de les fatals condescendències d'aquella dona que, malgrat tot, aconsegueix encara el perdó del marit, que no trigarà a morir sota una cruel conspiració en la qual Maria Estuard no sembla del tot deslligada. Se l'acusa i ella respon emmaridant-se amb el comte Bothwell, que tothom assenyala com el responsable de la mort de lord Darnley i amb el qual, contenen els historiadors, experimenta la primera passió amorosa de la seva vida. Però el poble clama contra aquells amors, i Bothwell ha de fugir a Dinamarca, mentre Maria Estuard cau en mans dels seus enemics que l'insulten, la maleeixen, i l'empresonen al castell de Lonch-Levem. Allà hi ha el jove Douglas que no pot restar insensible a les bel·leses d'aquella reina que camina decididament cap a la dissort. Douglas, enamorat, obra com el més foll dels homes: fa escapar la reina i la

porta al castell de lord Hamilton. Vençuda de nou, demana protecció a la reina Isabel, que es mostra aviat en escarcellera. Però allí i tot encara arrossega una vida: és la del duc de Norfolk, cavallerosament sacrificada a la felicitat d'aquella dona fatal que no pogué alliberar a cap dels seus amants del tràgic fat que acompanyà la seva condescendència amorosa.

¿Altres trets d'aquella gran predestinada de la malaventura? Els que volguen; però cap tan allunyat de la concepció popular com aquest gairebé inèdit de dona fatal: Quan el seu cap rodolà sota la destrat del botxi, als quaranta-quatre anys, encara servava els seus dots de bel·lesa que havien captivat tants homes. Els dinou anys de captiveri no havien bastat per marcir les grans qualitats físiques de la reina d'Escòcia; d'ací deu arrancar la creença de l'enveja de la seva cosina Isabel, reina d'Anglaterra. I qui sap si al fons del fons aquell tret d'Isabel era explicable. Una dona que rendeix a la mort tots els enamorats, bé val la pena de desvetllar una passió tan femenina!

J. M. MIQUEL I VERGES

“La Nariz Soviética”

La Dictadura féu que coincidíssim a les pàgines d'un setmanari d'informació amb un capellà l'única preocupació del qual era arribar fins a la rel de la família de no recordem quin obscur “senyor de vides i hisenda” de segles enrera. L'home posava en aquella empresa la salut de la seva vista cada dia més escurçada. Fins aleshores no s'havia allò que se'n diu destapat políticament. Però vingué el temps en què hom encomanà a Berenguer i a Ventosa provar un pas de comèdia per a salvar l'ex-rei i els republicans es decidiren a interrompre la funció amb tota mena de procediments. Dos sectors enemics es disposaren a guanyar la partida. La campanya estava al roig viu.

Caigué un dia a les nostres mans un diari carlinot que contenia un article en el qual, entre altres infantilitats, es deia: “Ya asoma la nariz soviética”: ¡los militares, a sus cuarteles!; ¡los curas, a sus conventos!”. I ho signava aquell capellà mosca-balba que, pel que es veu, canvià la investigació històrica per l'apostolat polític antirepublicà. “Qui ha enredat aquesta ànima de candi? ¿On deu voler que vagin els militars i els capellans millor que als seus llocs?, ens varem dir.

Ara hem tingut ocasió de parlar amb aquell ex-capellà. Ha vingut a demanar-nos ajut per a obtenir un passaport; diu que a Espanya hi ha massa soroll de bombes i això no li prova. A França—ens ha dit—estaria molt bé i es dedicaria molt tranquil·lament a les seves velles preocupacions pseudo-històriques.

¿No volieu que els militars i els capellans abandonessin les casernes i els confessionaris? Ja ho teniu, us han cregut. Poseu-vos cotó fluix a les orelles i aguanteu!

De casos com aquest n'abunden molts.

SORPRESA

—Ah! Perdoni, senyor... Pen... pensava que no hi era.

Vos, també?

Eduard Daladier, el ministre francès de la Guerra, rebé fa uns dies una carta d'un antic condeixeble, tancat en una casa de salut, en la qual, amb mots patètics, li deia que el tenien segregat...

Daladier, commogut, aprofità un dels seus viatges per a visitar el seu amic.

Un cop acabada l'entrevista, del tot normal, la infermera que l'acompanyava a la porta, explicà:

—No és perillós, però té manies de grandesa. A vegades us pren pel Papa, altres pel rei... Tal com ha fet quan us heu acomiadat.

—Sí? No m'hi he fixat. Què ha fet?

—Recordau! Us ha dit “estimat ministre...”

—Es que es dona el cas que ho soc.

Escoltant la qual cosa, la bona dona no pogué retenir, bo i movent compassivament el cap, aquesta simple frase:

—Vós, també?...

MOSTRA DE CULTURA

Les parets dels mingitoris públics acostumen a ésser, en aquest país, receptacle de totes les idees i els pensaments que no es diuen en públic. En molts casos, però, les frases i les sentències escrites per les parets que un dia foren blanques traeixen ingènuaament moltes de les «consignes» en boga.

Una de les que poguérem llegir al començament de la revolució, no de la guerra, era la següent:

—Si queréis dar una muestra de vuestra cultura tirad el water.

COM ELL VA ENGANYAR EL MARIT D'ELLA

COMEDIA EN UN ACTE DE
BERNARD SHAW

TRADUCCIÓ DE
CARLES CAPDEVILA

G. B. Shaw

Són les vuit del vespre. Les cortines són tirades i els llums encesos al saló del pis d'Ella, a Cromwell Road. El seu enamorat, un bell jove de divuit anys, amb frac i capa, entra amb un ram de flors i el clac a la mà. La porta és a la vora l'angle del saló, i en entrar, té, a la paret més pròxima de la dreta, l'escalfa-panxes i el piano de cua en el pany de paret oposat, a l'esquerra. Prop de l'escalfa-panxes, una tauleta en la qual hi ha un mirall de mà, un vano, un parell de guants blancs llargs i un petit xal de llana blanca de senyora. A l'altra banda del saló, prop del piano, hi ha un ample seient de braços, quadrat, molt tou. El parament del saló respon a l'última moda, estil South Kensington, és a dir, tan fastuós com sigui possible, per tal de demostrar la posició social i l'opulència dels seus propietaris, però no la preocupació de fer-lo confortable..

Ell és, repetim-ho, un galant minyó, que es mou com en un somni i camina com si no toqués a terra. Deixa les flors amb molt de compte damunt la tauleta, al costat del vano; es treu la capa i com que a la tauleta no hi ha lloc per deixar-li, la posa damunt el piano; deixa el barret damunt de l'abric; va cap a l'escalfa-panxes; es treu el rellotge i mira l'hora; se'l torna a ficar a la butxaca; tafaneja les coses que hi ha damunt la tauleta; alça els ulls amb transport, com si veiés obrir-se-li el cel; pren el xal amb totes dues mans, enfonsa el nas en la flonjor de la llana i la besa; besa els guants, l'un després de l'altre; besa el vano; exhala un llarg sospir amb un estremiment d'èxtasi; s'asseu al seient de braços i es tapa els ulls amb les mans amb força per allunyar la realitat i somniar una mica; deixa caure les mans i mou el cap somrient, com reconvenint-se per la seva follia; es descobreix una mica de pols a les sabates i se les espolsa meticulosament amb el mocador; s'alça i agafa el mirall de mà per comprovar atentament el nus de la corbata, i quan torna de consultar el rellotge, Ella entra tota trasbalsada. Va vestida per anar al teatre; té el posat de noia mimada; porta molts diamants i sembla una dona jove i bonica, en realitat, però, deixant de banda el pentinat i les pretensions, és una dona de South Kensington, força ordinària, d'uns 37 anys, desgraciadament molt inferior en distinció física i espiritual al ben plantat jovenet, que en veure-la entrar, deixa ràpidament el mirall damunt la tauleta.

ELL.—(Besant-li la mà.) A l'últim!

ELLA.—Enric, m'ha passat una cosa terrible.

ELL.—Què ha estat?

ELLA.—He perdut els teus versos.

ELL.—Eren indignes de tu. Te n'escriuré de millors.

ELLA.—No, gràcies. No em tornis a escriure versos mai més. Oh!, com he pogut ésser tan boja, tan arrauxada, tan imprudent!

ELL.—Dono gràcies al cel per la teva bogeria, pel teu arrauxament, per la teva imprudència.

ELLA.—(Impacient.) Oh, tingues seny, Enric! No comprens que això per a mi és una cosa terrible? Suposa que algú troba els teus versos, què pensarà?

ELL.—Pensarà que una vegada hi hagué un home que amà una dona com mai abans que ells cap dona no havia estat amada. Però, no sabrà qui fou aquest home.

ELLA.—I què hi guanyaré, si algú coneix la dona?

ELL.—Però, com vols que es conegui?

ELLA.—Com ho coneixeran? Perquè el meu nom surt en totes les poesies: el meu nom infeliç i ridícul. Si almenys m'haguessin posat Joana

Maria, o Gladys o Beatriu, o Genoveva, o qual-sevol cosa corrent! Però, Aurora! Aurora! Sóc l'única Aurora de Londres, i tothom ho sap. Jo crec que sóc l'única Aurora del món. I costa tan poc trobar-li consonants a aquest nom! Oh! Enric, ¿per què no proves de reprimir una mica la teva passió, per consideració per mi? ¿Per què no escrivies amb una mica de reserva?

ELL.—Escriure't versos amb reserves? I em dius això!

ELLA.—(Amb tendresa superficial.) Sí; ja ho sé que és una gentilesa, estimat, i que jo hi tinc tanta culpa com tu. T'hauria hagut d'advertir que aquells versos no podien ésser per una dona casada.

ELL.—Tant de bo que no fossin per una dona casada! Què més voldria jo!

ELLA.—No tens raó, la veritat, de desitjar això. Són per casades, només. I aquest és el mal. Què en pensaran les meves cunyades?

ELL.—(Desagradablement sorprès.) Tens cunyades?

ELLA.—Sí, és clar que en tinc. Potser et penses que sóc un àngel?

ELL.—(Mossegant-se els llavis.) Sí que m'ho penso. Es a dir, m'ho pensava... (Gairebé esclatant en un sanglot).

ELLA.—(Suavement i posant-li afectuosament la mà a l'espatlla.) Escolta'm, estimat. Es una gran delicadesa per part teva de viure en mi com en somni, d'amar-me i etc.; però jo no puc evitar que el meu marit tingui una parentela desagradable, no?

ELL.—(Alegant-se.) Ah, són parents del teu marit, és clar! No me'n recordava! Perdona'm, Aurora! (Li pren la mà de l'espatlla i la hi besa. ...Ella s'asseu al seient de braços. Ell no es mou de vora la taula i es mira Ella, tot somrient-li amb fatuïtat.)

ELLA.—El cas és que Teddy, té un gavadal de parents. Té vuit germanes i sis germanastres i altres tants germans; dels seus germans, però, tant se me'n donen. Si sabessis una mica què és el món, sabries que en una família molt nombrosa, les germanes, encara que es passin el dia barallant-se com a boges, així que el seu germà es casa, totes es giren a la una contra la seva desventurada cunyada i dediquen el restant de la seva vida, amb rara unanimitat, a convèncer el seu germà que s'ha casat amb una dona indigna d'ell. Poden fer el seu fet a la cara sense que ella se n'adoni, perquè en totes les famílies sempre hi ha a punt un grapat de mots i de dites estúpides que ningú no enten, si no els de la família. La meitat de les vegades no pots saber de què parlen i això és el que més t'enrabi. Hauria d'haver-hi una llei que prohibís l'entrada de les germanes a casa del germà casat. Estic certa, com ara sec aquí, que Georgina és la que m'ha robat els teus versos del vetllador.

ELL.—Suposo que no els entendrà.

ELLA.—Sí, refia-te'n! Jo crec que els entendrà massa. Encara hi veurà més mala intenció de la que tenen, aquesta gata moixa mala llengua.

ELL.—(Acostant-se-li.) No pensis així de la gent. Deixa-la estar. (Li agafa les mans i s'asseu damunt la catifa als peus d'Ella.) Aurora: recordes aquell vespre que per primera vegada et llegia els meus versos, assegut aquí mateix als teus peus?

ELLA.—No t'ho hauria hagut de permetre: ara ho veig. Quan m'imagino Georgina, asseguda aquí als peus de Teddy, llegint-li els teus versos, no sé què m'agafa.

ELL.—I tens raó. Seria una profanació.

ELLA.—Oh, la profanació rail! El que em preocupa és què en pensarà Teddy? (Apartant-li bruscament el cap que li reposava damunt dels seus

genolls.) Sembla que tu no hi penses en Teddy. (S'alça de sobte, i va excitant-se per moments.) ELL.—(D'esquena a terra, perquè ella l'ha fet caure en alçar-se d'una revolada.) I a mi què se me'n dona d'ell, i de Georgina encara menys.

ELLA.—Aviat ho veuràs si ha d'importar-te o no. Si et creus que una dona no pot fer cap mal perquè no és sinó una mona ridícula xafardera, vas molt equivocada. (Amunt i avall de l'estança. Ell s'alça a poc a poc i s'espolza les mans. De sobte ella corre cap a ell i se li tira als braços.) Enric, salva'm. Treu-me d'aquest mal pas i et beneiré tots els dies de la meua vida. Oh, que sóc desgraciada! (Plora arrapada al pit d'ell.)

ELL.—I jo, què felix sóc!

ELLA.—(Desprenent-se bruscament.) No siguis egoista!

ELL.—(Humilment.) Si, tens raó. Però és que jo crec que si em duguessin a la força amb tu, la teua companyia em faria tan felix, que em seria molt difícil pensar en el teu perill més del que pensaria en el meu.

ELLA.—(Assosegant-se i donant-li copets afectuosos a la mà.) Oh, ets una criatura deliciosa, Enric; però (retirant la mà, malhumorada) no serveixes per això. Jo necessito una persona que m'acomelli.

ELL.—(Amb absoluta convicció.) El cor et dirà què has de fer quan serà hora. Jo he reflexionat molt sobre aquesta qüestió, i sé el que hauré de fer tots dos, tard o d'hora.

ELLA.—No, Enric. Jo no faré mai res que no sigui correcte, res que no sigui decent. (Es deixa anar al seient i se li mira inflexible.)

ELL.—Si ho fessis, deixaries d'ésser Aurora. El nostre camí és ben senzill, ben recte, ben net i franc. Ens estimem. No me n'avergonyeix: estic disposat a proclamar-ho davant de tot Londres amb la mateixa senzillesa que ho diré al teu marit, quan veuràs —i ho veuràs ben aviat— que aquest és l'únic camí digne que tu cal que trepitgis. Anem-nos-en a casa, a casa nostra, aquest vespre mateix, tots dos, a la vista de tothom i amb el cap ben alt. Pensa-hi: hem de fer-ho pel teu marit. Aquí som els seus hostes: ell és un home honorable; sempre s'ha portat bé amb nosaltres; potser t'ha estimat tant com li permetia el seu natural prosaïc i la sordidesa del seu medi comercial. L'honor no ens permet que sàpia la veritat per boca d'una xafardera. Anem-lo a trobar ara mateix, tranquil·lament, agafats de la mà; anem-li a dir adéu i ens n'anirem a casa sense fingiments ni excuses, lliurement i honestament, amb tot l'honor i el respecte que ens devem.

ELLA.—(Mirant-lo fixament.) I on anirem?

ELL.—No ens apartarem ni del gruix d'un cabell del curs de la nostra vida usual. Anàvem al teatre quan la pèrdua dels versos ens ha obligat a prendre determinis. Doncs, anem al teatre, però deixem aquí els teus diamants, perquè la nostra posició no ens permet de tenir-ne i tampoc no els necessitem.

ELLA.—(Malhumorada.) Ja t'he dit moltes vegades que avorreixo les joies; és Teddy que s'entossudeix a cobrir-me'n de cap a peus. No cal, doncs, que em prediquis la simplicitat.

ELL.—No he pensat mai tal cosa, amor meu: ja sé que totes aquestes trivialitats no són res per a tu. Què deia?... Ah, si. En comptes de tornar aquí en sortir del teatre, vindràs amb mi a casa meua —que d'ara endavant serà casa nostra— i quan arribarà l'hora, quan t'hauràs divorciat, farem totes les cerimònies legals que voldràs. Jo no dono cap importància a la llei: l'amor que et tinc no ha estat creat per la llei, i per això, doncs, no pot ésser lligat ni deslligat per la llei. Això és ben clar i no cal que en parlem més, oi? (Pren les flors de damunt la tauleta.) Aquestes flors són per a tu; aquí tinc les localitats; demanarem el cotxe del teu marit per demostrar que entre nosaltres no hi ha malícia ni rancúnia. Anem!

ELLA.—(Decaiguda agafa les flors sense mirar-les i amb tot contemporitzador.) Teddy, encara no és a casa.

ELL.—I bé, ens ho prendrem amb calma. Anem al teatre com si res no hagués passat, i en tor-

nar li explicarem tot. Tant se val ara com tres hores després, avui com demà, què hi fa, si ens portem com persones d'honor sense por ni avergonyiment?

ELLA.—Per on són aquestes localitats? Per al Lohengrin?

ELL.—Aquesta era la meua intenció, però ja no quedava res per al Lohengrin. (Ensenya dues localitats per al Court Theatre.)

ELLA.—On anem, doncs?

ELL.—I m'ho preguntes? Hi ha alguna obra, exceptuant "Lohengrin", que tu i jo poguem aguantar, si no és "Càndida"?

ELLA.—(Botent.) "Càndida"! Ah, no, Enric; no la vull tornar a veure. (Llança les flors damunt del piano.) Es aquesta obra la que té la culpa de tot. Em peneleixo d'haver-la vist mai; l'haurien de prohibir.

ELL.—(Estupefacte.) Aurora!

ELLA.—Si, ja sé el que em dic.

ELL.—Aquest divi poema d'amor! el poema que ens donà coratge per obrir-nos els nostres cors, per confessar-nos què sentíem l'un per l'altre, que...

ELLA.—Justament per això. Va omplir-me el cap de ximpleries que mai no se m'havien acudit. Em va semblar que Càndida era jo.

ELL.—(Agafant-li les mans i mirant-la fit a fit.) "Que ets com Càndida...?"

ELLA.—(Deixant-se anar.) Beneiteries! I em va semblar que tu eres igual que Eugeni. (Se li mira amb expressió mófeta.) I veus, com més et miro, més trobo que t'hi assembles. (Es deixa anar de mala gana, en el seient més pròxim, que s'escau ésser el tamboret del piano. Ell se li acost.)

ELL.—(Molt seriós.) Aurora: Si Càndida hagués amat Eugeni, aquella mateixa nit se n'hauria anat amb ell sense vacillar.

ELLA.—(Igualment seriosa.) Enric: ¿saps què hi falta en aquella comèdia?

ELL.—No hi falta res.

ELLA.—Si que hi falta. Hi falta una Georgina. Si hi arriba a haver una Georgina per embolicar-ho, l'obra hauria resultat una veritable tragèdia. I ara et vull contar una cosa que mai no te n'he parlat.

ELL.—Què és?

ELLA.—Vaig portar Teddy a veure l'obra. Em semblava que li havia de fer bé i segurament n'hi hauria fet si no s'hi hagués adormit. Georgina ens hi acompanyà, i havies d'haver sentit el que en deia. Digué que era una obra francament immoral, i que coneixia doncs que excitava els jovenets a sentar-se als seus peus en les catifes i a fer-les l'amor. Tot això ho feia per disposar Teddy contra mi.

ELL.—Siguem justos amb Georgina, estimada...

ELLA.—Que s'ho mereixi de primer. Ésser justos amb Georgina, vaja!

ELL.—Ella veu el món així. Això és el seu càstig.

ELLA.—Com ha d'ésser un càstig, si això la fa felix? El càstig el tindrà jo quan donarà la llibreta dels teus versos a Teddy. Jo només voldria que tinguessis una mica de seny i et fessis càrrec de la meua situació.

ELL.—(Allunyant-se del piano i començant a passejar-se malhumorat.) Estimada, t'asseguro que ni Teddy ni Georgina no em preocupen. Totes aquestes baralles corresponen a un món que, com dius tu, no és el meu. He pensat bé el que feia i no tenc les conseqüències. Després de tot, de què hem de tenir por? On és la dificultat? Què pot fer Georgina? Què pot fer el teu marit? Qui és que hi pot fer res?

ELLA.—Però, tu et penses que podem anar de dret a Teddy i dir-li com si res no fos, que ens n'anem?

ELL.—Es clar. Hi ha res més senzill?

ELLA.—I et creus que ell s'ho prendrà com aquell capellà mig liró de la comèdia? Ell et matarà.

ELL.—(Aturant-se de sobte i parlant amb gran aplom.) Tu no hi entens res en aquestes qüestions, amor meu. Com has d'entendre-hi? En algun aspecte sóc diferent del poeta de la comèdia. He seguit l'ideal grec i no he oblidat la cultura del meu cos. El teu marit podria ésser un passador pes fort de segona categoria si es-

tigués entrenat i fos deu anys més jove. Ara, tal com està, en un esclat de passió, potser faria un bon paper durant quinze segons. Però jo sóc prou àgil per mantenir-me fora de la seva escomesa en els quinze segons que duraria, i passat aquest primer moment en un no res l'enllestiria.

ELLA.—(Alçant-se i acostant-se-li consternada.) Què vol dir això d'enllestir-lo?

ELL.—(Amablement.) No m'ho preguntis, estimada meua. Ell et dic és que passi el que passi, no t'has d'agünciar per mi.

ELLA.—I per Teddy? ¿Vols dir que li pegaràs davant meu com un vulgar boxador?

ELL.—Totes aquestes alarmes són injustificades. Creu-me, no passarà res. El teu marit sap que sóc home per defensar-se. En aquestes condicions no sol passar mai res. I jo, naturalment, tampoc no he de fer res. L'home que ha estimat una vegada, és sagrat per mi.

ELLA.—(Amb suspicàcia.) Així, doncs, ja no m'estima? Te n'ha dit alguna cosa?

ELL.—No, no. (L'abraça tendrament.) Amor meu, estimat; que trasbalsada estàs! No sembles tu mateixa! Totes aquestes misèries estan per sota de nosaltres. Vina amb mi amunt; als cims, a les solituds, al món de les ànimes!

ELLA.—(Defugint la mirada d'ell.) No, prou: és inútil, senyor Apjohn.

ELL.—(Reculant.) Senyor Apjohn...

ELLA.—Perdona'm; volia dir Enric.

ELL.—Com és possible que se t'acudi pensar que sóc el senyor Apjohn? Jo mai no sé veure't com la senyora Bompas: per mi sempre ets Càndida, vull dir Aurora, Aurora, Au...

ELLA.—Si, si, està molt bé, senyor Apjohn. (Ell vol interrompre-la altra vegada, però ella no s'atura.), no; és inútil. De sobte, he començat a veure-us com el senyor Apjohn, i és ridícul continuar anomenant-vos Enric. Em creia que només éreu un noi, una criatura, un somniador. Em creia que us espantàreu davant dels fets, i ara voleu pegar a Teddy i destruir la meua llar i fer-me desgraciada i provocar un escàndol terrible en els diaris. Això és una crueltat, una covardia, una acció indigna d'un home.

ELL.—(Profundament sorprès.) T'espantes!

ELLA.—Es clar que m'espanto. I també us espantàreu vós si tinguéssiu una engruna de seny. (Ella va cap a l'escalfa-panxes i d'esquena a Ell, nerviosament, posa un peu als ferros.)

ELL.—(Mirant-la molt seriosament.) L'amor veritable no coneix la por. Per això jo no m'espanto. Senyora Bompas: vós no m'estimeu.

ELLA.—(Girant-se amb un sospir d'allenjament.) Oh, gràcies, gràcies! Realment sabeu ésser ben gentil, Enric.

ELL.—Per què em doneu les gràcies?

ELLA.—(Acostant-se-li amablement.) Perquè em torneu a dir senyora Bompas. Veig que esteu disposat a tenir enteniment i a portar-vos com un gentleman. (Ell es deixa anar al seient de braços; es tapa la cara amb les mans i geme.) I ara! què teniu?

ELL.—Una o dues vegades en la meua vida he somniat que era exquisidament felix i afortunat. Però, ah!, quin desengany en recobrar l'esma, en sentir la realitat, en veure'm presoner entre les parets de la cambra, quina amargor, quina decepció més amarga en despertar! I aquesta vegada! Oh, aquesta vegada em creia que estava ben despert!

ELLA.—Escolteu-me, Enric: ara no tenim temps per totes aquestes criaturades. (Ell s'alça d'una revolada, com si ella hagués tocat un ressort i se'n va cap a la tauleta amb les dents closes.) Aïl, una mica de compte, Enric. Amb un xic més em doneu un cop de cap a la barba.

ELL.—(Amb forçada amabilitat.) Dispenseu-me. Què voleu que faci? Estic a les vostres ordres. Estic disposat a portar-me com un cavaller, si teniu la bondat d'explicar-me com ho he de fer.

ELLA.—(Una mica cohibida.) Gràcies, Enric. Estava segura que accedirieu. No esteu enutjat amb mi, oi?

ELL.—Endavant. De pressa. Digueu-me alguna cosa del que he de fer, o si no... o si no...

(De sobte agafa el vano, està a punt de fer-lo a bocins amb les seves mans nervioses.)

ELLA.—(Corre a prendre-li el vano, tot exclamant-se.) No em trencu el vano... què feu?... (Ell el deixa anar a poc a poc i ella el pren ràpidament.) No, vaja, això és un rampell poca solta. No m'agraden aquestes coses. No teniu dret a fer això. (Ella obre el vano i veu que les barnilles s'han desfet.) Oh!, veieu què heveu fet? Com heveu pogut tenir tan poca consideració!

ELL.—Us demano perdó. Us en compraré un altre.

ELLA.—(Queixosa.) No en trobareu cap més d'igual. I era el que m'agradava més.

ELL.—(Secament.) Doncs, us n'hauré de passar: heu-vos-hi aquí.

ELLA.—No és pas gens galant això que dieu, després d'haver-me fet malbé el vano.

ELL.—Si sabéssiu com he estat a la vora de fer malbé la muller adorada de Teddy i presentar-li els trossos, em donarieu les gràcies de trobar-vos viva en comptes de... de baladrejar per cinc shillings de vori. Maleït siga el vano!

ELLA.—Oh!, feu-me el favor de no dir indecències en la meua presència. Qualsevol diria que sou el meu marit.

ELL.—(Tornant-se a deixar anar al seient.) Quin somni més horrible! Què s'ha n'ha fet de tu? No ets la meua Aurora.

ELLA.—Molt bé; què se n'ha de vós, per tornar-vos així. ¿Un pensu que us hauria encoratjat si m'hagués cregut que éreu tan dolent?

ELL.—No em llecis més avall, no em facis rodolar. Ajuda'm a trobar el camí dels cims.

ELLA.—(Agenollant-se-li al costat i pregant-lo.) Si almenys volguéssis tenir seny, Enric. Si volguéssis recordar-te que estic a punt de perdre'm, en comptes de dir amb tanta calma que tot plegat és molt senzill.

ELL.—A mi bé m'ho sembla.

ELLA.—(Alçant-se de sobte, exasperada.) Si ho tornes a dir en faré alguna que ens en penedirem. Estem arran d'un precipici espantós. És clar que no hi ha res més senzill que tirar-s'hi de cap. Però, ¿no em podries suggerir una altra solució més acceptable?

ELL.—Ara no puc suggerir res. Estic entre tenebres glacials. No veig sinó les ruïnes del nostre somni. (S'alça i fa un gran sospir.)

ELLA.—No pots? Doncs bé, jo si que puc. Puc veure com Georgina està emmetzinant Teddy amb aquells versos. (Encarant-se-li decidida.) I us dic, senyor Adjhon que sou vós qui m'ha ficat en aquest embolic i sou vós qui me n'ha de treure'n.

ELL.—(Galant i desesperat.) Tot el que us puc dir és que estic enterament a les vostres ordres. Què voleu que faci?

ELLA.—No coneixeu algú altre que es digui Aurora?

ELL.—No.

ELLA.—Es inútil dir-ho, en aquesta situació desesperada. Cal que coneixeu una altra Aurora.

ELL.—Havem dit que éreu l'única Aurora del món. (Alça els punys: tot representant bruscament l'emoció.) Déu meu! Vós éreu l'única Aurora del món per mi. (S'aparta d'ella tapant-se la cara.)

ELLA.—(Amanyant-lo.) Si, és clar, ja ho sé; us agraeixo molt la gentilesa i us aplecio de debò, en bona fe; però, a us es tracta d'això. Vejam, escolteu-me bé: suposo que deveu saber tots aquells versos de cor?

ELL.—Sí, de cor! (Alça el cap i la mira amb sobtat recel.) Vós no els sabeu?

ELLA.—No. Mai no he tingut memòria pels versos; altrament, he estat tan enfeïnada, que no he tingut temps de llegir-los tots; encara que ho faré així que em vagaré; us ho he promès formalment, Enric. Ara, però, precisem: ¿El nom de Bompas figura en alguna de les poesies?

ELL.—(Indignat.) No!

ELLA.—N'esteu ben segur?

ELL.—I tant: completament segur. ¿Com voleu que posés un nom així en una poesia?

ELLA.—No veig perquè no li haviu de posar. Rima molt bé amb trompes, que pel soroll que

hi haurà és un mot que hi escauria molt. Sou un poeta i ho haurieu de saber.

ELL.—¿Però, què té que veure-hi tot això... ara?

ELLA.—Molt, us asseguro. Si en les poesies no hi surt per res el nom de Bompas, podem dir que foren escrites per a una altra Aurora i que me les vàreu ensenyar perquè jo també em dic Aurora. Cal que us inventeu una Aurora per sortir del pas.

ELL.—(Molt fred.) Ah, si voleu que digui una mentida...

ELLA.—Naturalment, com un home d'honor; si sou un cavaller, no direu pas la veritat, no la podeu dir.

ELL.—Molt bé. M'havéu romput l'ànima i profanat els somnis. Mentiré i negaré i salvaré el meu honor. Em portaré com un gentleman, no tingueu por.

ELLA.—Sí; però tot això ho fareu per mi, naturalment. Vaja, no hi penseu més, Enric.

ELL.—(Fent un esforç per serenar-se.) Teniu raó, senyora Bompas; us demano perdó. No feu cas del meu geni. Em sembla que acabo de venir al món i això em fa mal.

ELLA.—Què us fa mal?

ELL.—El pas del romanticisme de la joventut al cinisme de la maduresa s'acostuma a fer en quinze anys. Quan es fa amb quinze minuts el canvi és massa sobtat i fa mal.

ELLA.—Oh, no és pas hora de subtiletes. Hem convingut o no que esteu decidit a portar-vos com cal i a fer creure a Teddy que teniu una altra Aurora?

ELL.—Sí; ara sóc capaç de qualsevol cosa. No li hauria dit la veritat a mitges; ara tampoc no l'enganyaré a mitges. Em revolcaré en l'honor com un cavaller.

ELLA.—Ah, criatura, ja sabia que us portaríeu dignament. Jo... Psit! (Corre a la porta, l'obre una mica i escolta.)

ELL.—Què hi ha?

ELLA.—(Blanca d'emoció.) Es Teddy; l'he sentit sacsejar el baròmetre nou. Si vinguéssis preocupat no ho faria. Potser Georgina no li ha dit res. (Es retira cap a l'escalfa panxes.) Féu el posat indiferent com si no hagués passat res. Doneu-me els guants, de pressa. (Els hi dona. Ella se'n posa un ràpidament i comença de cordar-se'l amb estudiada indiferència.) Aparteu-vos de mi, cuiteu. (Ell s'aparta rondinant fins que el piano el priva d'anar més lluny.) Si jo em cordo un guant i vós talleu alguna cosa, no us sembla que...

ELL.—El quadro seria d'una perversitat completa. Per Déu, senyora Bompas, deixeu en pau aquest guant, que sembla un escura-butxaques. (El marit entra; és un home robust i gros, ben vestit, amb una barba ferma, però d'ulls alegres i boca creòdula. Té un posat important, però no sembla gens disgustat, més aviat el contrari.)

EL MARIT D'ELLA.—Hola! Em creia que serieu al teatre.

ELLA.—Passava ànsia per tu, Teddy. Per què no has vingut a sopar?

EL MARIT D'ELLA.—Georgina m'ha enviat a buscar. Volia parlar-me.

ELLA.—Pobre Georquina! Em sap molt greu no haver pogut anar-la a veure aquesta setmana. Suposo que no té cap novetat?

EL MARIT D'ELLA.—No res, fora d'una mica de neguit pel meu benestar... i el teu. (Ella dona d'amagat una mirada d'esglai a Enric.) I a propòsit, Apjohn, voldria dir-vos dues paraules aquest vespre si Aurora pot deixar-vos lliure un moment.

ELL.—(Formalment.) Estic a les vostres ordres.

EL MARIT D'ELLA.—No porta pressa. En tornant del teatre, si us sembla.

ELL.—Hem decidit no anar-hi.

EL MARIT D'ELLA.—De debò? Bé, doncs, així, quan jo m'hagi posat amb comoditat podrem parlar a la meua saleta?

ELLA.—No cal que us mogueu. Com que no havem de sortir, me'n vaig a desmar les joies. Dona'm tot això.

EL MARIT D'ELLA.—(Donant-li el xal i el mirall de mà.) Molt bé, aquí estarem més amples.

ELL.—(Mira al seu voltant i sacseja les espatlles com si es disposés a fer feina.) Això; jo també prefereixo tenir força espai.

EL MARIT D'ELLA.—Doncs, si no et sap greu, Aurora...

ELLA.—De seguida me'n vaig. (Se'n va.)

(En quedar sols els dos homes, Bompas es treu amb decisió les poesies d'una butxaca interior; se les mira amb atenció; després mira Enric amb intenció. Enric fa el desentès i s'esforça a mostrar-se indiferent.)

EL MARIT D'ELLA.—Coneixeu aquests manuscrits, si no és indiscreta la pregunta?

ELL.—Uns manuscrits?

EL MARIT D'ELLA.—Sí, uns manuscrits. Voleu fer el favor de mirar-los de més a la vora? (Els hi posa sota el nas.)

ELL.—(Fingint una sorpresa agradable.) Sí, són els meus versos!

EL MARIT D'ELLA.—Això és el que dic jo.

ELL.—Estic avergonyit! La senyora Bompas us els haurà ensenyat! M'hauréu pres per un ase de cap a peus. Fa anys que vaig escriure aquests versos després d'una lectura dels "Cants de l'alba", de Sniburne. Aleshores res no hauria pogut deturar-me d'etibar una sèrie de cants al sol ixent. A l'Aurora, compreneu; a l'Aurora de dits rosats. Tots parlen de l'Aurora, Per això quan la senyora Bompas va dir-me que es deia Aurora, no vaig poder resistir la temptació d'enviar-los-hi perquè els llegís. Però no vaig pensar mai que us els ensenyaria.

EL MARIT D'ELLA.—(Amb mitja rialleta.) Apjohn: Sou molt eixerit! Heu nascut literat, i dia vindrà que Aurora i jo estarem molt orgullosos de comptar-vos entre els nostres familiars. Homes més vells que vós difícilment sabrien empecar-se històries tan ben girades.

ELL.—(Fingint gran sorpresa.) Voleu dir que no em creieu?

EL MARIT D'ELLA.—Us pensàveu que us creuria?

ELL.—Per què no? No ho comprenc.

EL MARIT D'ELLA.—Vaja! No us feu més negat neu perfectament.

ELL.—Doncs us asseguro que no se què voleu dir. No podrieu ésser una mica més explícit?

EL MARIT D'ELLA.—No us escarrasseu més, minyó. Però, vaja, ja que voleu que m'expliqui, us diré que si us penseu que aquests versos es poden prendre com escrits, no per a dona de carn i ossos, sinó a una hora del dia freda i tremolosa que mai no l'havéu passada fora del llit, feu molt poca justícia al vostre talent literari, que admiro i aplecio, m'enteneu, tant com el pugui apleciar qualsevol altre. Vaja!, confesseu-ho. Heu escrit aquests versos per la meua dona. (Una lluita interior impedeix Enric de respondre.) És clar, home. (Tira els versos damunt la taula i va cap a l'escalfa-panxes, on es planta, amb una rialleta esperant la resposta.)

ELL.—(Molt formal i atent.) Senyor Bompas, us dono paraula que us enganyeu. Excuso dir-vos que l'honor de la senyora Bompas és inatacable i que mai no m'ha inspirat un pensament que no fos honest. El fet que ella mateixa us hagi ensenyat els meus versos...

EL MARIT D'ELLA.—No hi ha tal fet. Ella ignora que estigui a les meves mans. No és pas ella que me'ls ha proporcionats.

ELL.—I això precisament us demostra la seva perfecta innocència. Hauria començat per ensenyar-vos-els si els hagués donat un sentit tan equivocat com els doneu vós.

EL MARIT D'ELLA.—(Agitat.) Juguem net, Apjohn. No abuseu de la vostra imaginació. Per ventura us penseu que em podreu prendre per ximple?

ELL.—(Seriosament.) Us asseguro que us equivoqueu. Us dono paraula d'honor que els meus sentiments per la senyora Bompas no han anat més enllà dels d'una amistat sincera i agradable.

EL MARIT D'ELLA.—(Secament i mostrant-se malhumorat per primera vegada.) És clar. (S'aparta de l'escalfa-panxes i comença d'acostar-se a Enric, mirant-lo de cap a peus amb creixent disgust.)

ELL.—(Recalcant la mentida.) No m'ha passat mai pel cap d'escriure-li cap poesia. Hauria estat una pensada absurda.

EL MARIT D'ELLA.—(Vermell de ràbia.) Per què?

ELL.—(Arronçant-se d'espatlles.) Perquè, en aquest

aspecte, la senyora Bompas, no em fa fred ni calor... Heu-vos-ho aquí.

EL MARIT D'ELLA.—(Esclatant a la mateixa cara d'Enric.) Doncs, heu de saber que la senyora Bompas ha estat admirada per homes que valen molt més que vós, impertinent titella presumit. ELL.—(Reculant estupefacte.) Per això no cal que m'insulteu. Us dono paraula d'honor...

EL MARIT D'ELLA.—(Massa enrabiat per tolerar una rèplica i empenyent Enric cap al piano.) La senyora Bompas no us fa fred ni calor! No us hauria passat mai pel cap escriure-li versos! Es clar, la meua dona no és prou per vós, oi? (Ferotge.) ¿I qui sou vós, si us plau, per gallejar de tanta superioritat?

ELL.—Senyor Bompas: perdono la vostra gelosia... EL MARIT D'ELLA.—Gelosia! Us penseu que estic gelós de vós? Ni de vós ni de deu com vós. Però si us creieu que m'he d'estar aquí escoltant com insulteu la meua dona a casa nostra mateix, us etreu de mig a mig.

ELL.—(Molt incòmode amb l'esquena al piano i amb Teddy que se li aboca amenaçador.) Què puc fer per convèncer-vos? Sereneu-vos. Us dic que les meves relacions amb la senyora Bompas són de completa indiferència... d'una fredor absoluta...

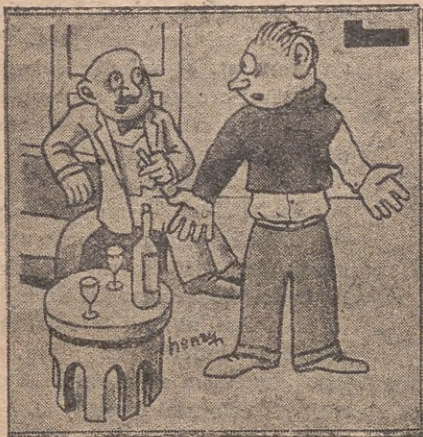
EL MARIT D'ELLA.—(Desdenyosament.) Torneu-ho a dir, torneu-ho a dir. N'esteu orgullós, oi? Ni pagueu el tret de treure-us a puntades de peu! (Enric s'esquitilla com un boxador i canvia la situació amb Teddy, que queda entre Enric i el piano.)

ELL.—Aneu amb compte; perquè no m'ho prendré com fins ara.

EL MARIT D'ELLA.—Ah! Veig que encara teniu una mica de sang a les venes. Gràcies a Déu!

ELL.—Això és ridícul! Us asseguro que la senyora Bompas és absolutament...

EL MARIT D'ELLA.—El que la senyora Bompas és per vós, ja ho sé de sobres. Però, ara us ho diré jo, què és. És la dona més elegant del barri elegantíssim de South Kensington, i la més bella i la més intel·ligent i la més encisadora pels homes d'experiència que saben apreciar com cal el que és bo, encara que sigui menyspreada pels versaires xitxarellos vanitosos que no troben res prou bo per ells. Això ho saben totes les persones distingides, i si vós ho ignoreu, senyal que sou un ningú. Tres dels nostres primers empresaris li han ofert cent lliures setmanals, si volia presentar-se a l'escena en una de les seves temporades, i em sembla que aquests senyors hi deuen entendre una mica més que vós en aquestes coses.

—Es la feva dona que et feu aquest gersei?

—Sí. Però mentre el feia ens divorciàrem...

(De «MARIANNE», París)

L'únic membre de l'actual ministeri, que mereix el títol d'home elegant, ha deixat de banda els afers del país només per ballar amb ella, i això que ben mirat no som del seu braç. Un dels poetes de profecia, més qualificats de Bedford Park li va escriure un sonet, una mica més bo que tots els vostres versos d'aficionat. L'estiu passat a Ascot, el fill gran d'un duc, s'excusà de freqüentar-nos, perquè els seus sentiments per la senyora Bompas no eren compatibles amb els seus deures d'hoste, perquè li havia ofert hospitalitat, honorant-se així éll mateix i honorant-me a mi. Però (amb ira creixent), pel que es veu, una dona així és poca cosa per vós. Us la mireu amb indiferència, amb fredor, i haveu tingut el d'svergonyiment de dir-m'ho a la cara. No sé quin sant em deté d'inflar-vos les galtes per ensenyar-vos a tenir educació. Presentar-vos una dona excepcional és tirar perles als porcs (Quadrant-se-li al davant), als porcs, ho sentin?

ELL.—(Perdent els estrep.) Si em torneu a dir porc, us clavo una bufetada que us farà xiular les orelles tota una setmana.

EL MARIT D'ELLA.—(Esclatant.) Què!

(Es llança damunt Enric com un bou furiós, Enric es posa en guàrdia a tall de boxador i esquitilla l'escomesa amb molta traça; desgraciadament, però, ho s'adona de la cadira que té al darrere. Can d'esquena i sense voler tira la cadira entre les cames de Bompas que hi cau de cara. La senyora Bompas fa un gran crit, entra d'una revolada i es deixa anar a terra, entre els dos lluitadors, tot passant el braç dret pel coll del seu marit.)

ELLA.—Deixa'l estar, Teddy, deixa'l estar. Et mataria: és un boxador terrible.

EL MARIT D'ELLA.—(Venjatiu.) Ja les hi mesuraré jo. Deixa'm anar! (Força per desfer-se del braç de la seva dona.)

ELLA.—Enric, no permeteu que es baralli. Prometeu-me que no el deixareu barallar.

ELL.—(Rondinant.) M'he donat un cop terrible aquí darrera el cap. (Prova d'alçar-se.)

ELLA.—(Allargant el braç esquerre per agafar-lo pels faldons del frac i el fa caure altra vegada, mentre subjecta fermament Teddy amb l'altra mà.) No us deixaré anar fins que m'ho prometeu: fins que m'ho prometeu tots dos. (Teddy prova d'alçar-se, ella el torna a fer caure.) M'ho promets, Teddy? Vaja, sí. Sigues bo: prometem-ho.

EL MARIT D'ELLA.—Que retiri les seves paraules.

ELLA.—Les retirarà. Veritat que les retirareu, Enric?... Sí.

ELL.—(Furiós.) Les retiro. (Ella li deixa anar el frac. Ell s'alça, Teddy també.) Ho retiro tot, tot, sense reserves.

ELLA.—(A terra.) I a mi, ningú no m'ajuda a alçar-me? (L'agafen cada u per una mà.) Ara doneu-vos les mans i feu les paus.

ELL.—(Disposat a tot.) Ja m'en guardaré prou. M'he ficat en un embull de mentides per culpa vostra i l'únic que n'he tret ha estat un xiribec com una pruna aquí darrera el cap. Ara, però, torno endarrera i diré la veritat.

ELLA.—Enric; per Déu...

ELL.—Es inútil. El vostre marit és un ximple i un bestiot...

EL MARIT D'ELLA.—Què diu?

ELL.—Dic que sou un ximple i un bestiot; i si voleu apartar-vos una mica us ho tornaré a dir. (Teddy comença a treure's el jaquet disposat a combatre.) Aquests versos els vaig escriure per la vostra dona; no hi ha una paraula que no sigui er ella, per ella i per ningú més. (L'expressió furiosa de Bompas s'esvaeix instantàniament i radiant torna a posar-se el jaquet.) Els he escrit perquè l'estimo. Per mi és la dona més bella del món, i no m'he cansat de repetir-li. L'adoro, ho sentiu, l'adoro! Li he dit que sou un sòrdid traficant, totalment indigne d'ella, i això és el que sou vós.

EL MARIT D'ELLA.—(Està tan satisfet que amb prou feines pot creure el que sent.) Ho dieu de debò?

ELL.—Sí, senyor, de debò, i encara em quedo

curt. He proposat a la senyora Bompas que se'n vingues amb mi, que us deixés, que demanés el divorci, per casar-se amb mi. Li ho he demanat, li ho he suplicat aquest mateix vespre. La negativa d'ella ha trencat les nostres relacions. (Mirant-lo amb menyspreu.) No sé pas què hi veu en vós!

EL MARIT D'ELLA.—(Radiant; amb remordiment.) Però, criatura. ¿Per què no m'ho deieu abans? Dispenseu-me. Vaja!, no em tingueu malícia; doneu-me la mà. Digueu-li que em doni la mà, Aurora.

ELLA.—Feu-ho per mi, Enric. Després de tot, ell és el meu marit. Perdoneu-lo. Doneu-li la mà. (Enric, avergonyit, es deixa agafar la mà, que ella la posa en la de Teddy.)

EL MARIT D'ELLA.—(Encaixant cordialment.) Reconeixereu que cap de les vostres heroïnes literàries no pot comparar-se amb Aurora. (Es gira cap a ella i li dona copets a l'espatlla.) ¿No és veritat, Aurora? No n'hi ha cap que la resisteixi, ni un. Encara no he conegut cap home que t'hagi resistit més de tres dies.

ELLA.—No siguis beneit, Teddy. Desitjaria que el cop no fos res, Enric. (Li palpa el darrera del cap. Ella fa una extremitat.) Oh, pobre xicot, quin nyanyol! Se li ha de posar una mica de vinagre i un trosset de tafetà. (Toca el timbre.)

EL MARIT D'ELLA.—¿Em voleu fer un gran favor, Apjohn? Gairebé no goso demanar-vos-ho, però tant ella com jo us ho agrairíem de debò. ELL.—De què es tracta?

EL MARIT D'ELLA.—(Agafant les poesies.) Doncs, em faria una gran il·lusió poder-les imprimir. Fariem una edició de luxe. Paper del millor, rel·ligadura sumptuosa, tot de primera. Són uns versos magnífics. M'agradaria molt poder-los ensenyar.

ELLA.—(S'acosta precipitadament, encantada amb la idea i es posa entre tots dos.) Oh, Enric, no sigueu rancunios.

ELL.—Oh, cal! Si no en sóc pas. Ja ho tinc rancor a ningú ni a res. M'he fet molt vell amb aquest vespre.

ELLA.—Quants anys teniu, Enric?

ELL.—Aquesta tarda en tenia divuit. Ara en tinc... maleit siga. Ara estic parodiant l'enze d'una comèdia. (Es treu les localitats per assistir a la representació de «Càndida» i les esquinça amb ràbia.)

EL MARIT D'ELLA.—Com titularem el volum? ¿A Aurora, o alguna cosa per l'estil, no?

ELL.—Jo el titularia: Com ell va enganyar el marit d'ella.

CORTINA

—Jo l'he vist primer!...

(De «EVERYBODY», Londres)

Una batalla submarina

Després d'ésser banyats amb els potents reflectors d'un llum immunitzador, els futurs herois de la gran epopeia de la «HZ», es disposaren a sortir al defora de la macabra i sinistre torre del que havia estat famosíssim inventor català.

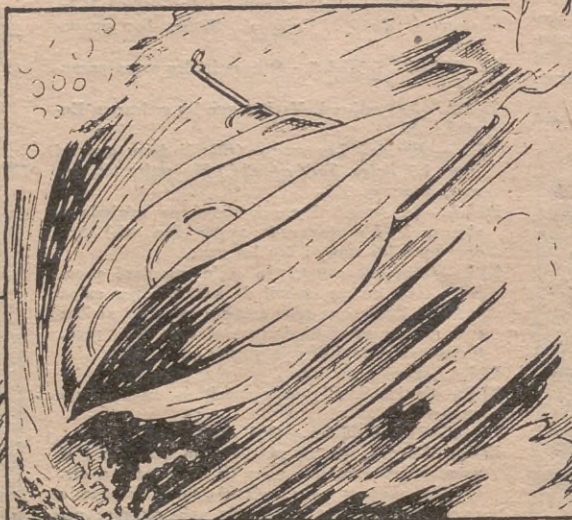
Tots els Soldats d'Acer es disposaven a la lluita; res, ni ningú, podria posar cap obstacle al seu camí de justícia. Sobtadament, una de les claraboies de la teulada que donaven damunt el laboratori, es trencà i produí un so estranyíssim. Innegablement, algú els espia. S'imposava agafar ràpidament el desconegut que havia presenciat les coses ocorregudes dins la cambra d'estudi on encara hi havien les despulles del doctor Viladric.

VOREJANT L'ABISME

Marc donà l'ordre. Ràpidament, un dels Nois d'Acer s'enfilà

àgilment pel terrat que vorejava l'abisme d'una manera paorosa. La nit era negra. Tot just es veia un objecte a quatre passos. Malgrat aquesta manca de visibilitat, un dels «Nois» pogué veure encara com fugia, ràpida, una ombra. Era, sens dubte, un dels còmplices del crim. L'assassí, en veure's descobert, es posà a córrer per la tortuosa teulada sense baranes d'aquella

torre d'estranyíssima arquitectura funcional. Fou una carrera terrible, exposats, els corredors, acaure d'un moment a l'altre, dins aquell abisme que s'obria amenaçador a banda i banda del modern edifici. El criminal era astut. Per un moment, el valerós deixeble del doctor cregué que el còmplice o el mateix criminal, s'escaparia de la seva venjança.

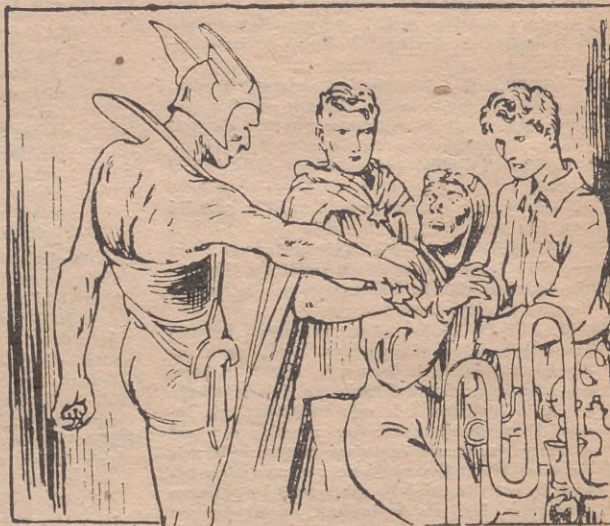
Sortosament, tots els «Nois» anaven armats d'estrís rars i exòtics d'antic origen, que sabien manipular destrament. El xicot de la teulada es tragué un fi llac de seda indi, al final del qual anaven unes boletes de plom. El llençà a l'aire. La cinta va descriure una figura geomètrica a l'espai i caigué traïdorament, com una serp, damunt el coll del criminal fugitiu, el qual quedà ben aviat immobilitzat i esclau del valerós «Noi d'Acer».

LA P. I. K.

Amb el pres a l'espatlla penetrà al laboratori on els altres companys ja l'esperaven. Marc ordenà que aquell home fos dut a la cadira elèctrica. No era, sens dubte, el seu intent matar-lo, ja que ni tan sols es tenia la seguretat que fos un criminal. Però calia atemoritzar-lo. El rostre d'aquell

ELS NOIS D'ACER

A LA RECERCA DE LA
FÓRMULA
HZ
(SEGON EPISODI)

subjecte empal·lidí intensament en veure's en aquella cadira, l' confessà. Ell era un còmplice. Els criminals es deien... la P. I. K.

—On són?

—Aquestes paraules les pronuncià Marc, d'una manera impacient i nerviosa.

L'agent del Trust Internacional d'Armes Automàtiques, restà silenciós.

—Doneu voltes a la clau elèctrica; aquest home ja no ens serveix, no vol parlar...

En sentir aquells mots dits de forma tan autoritària i amenaçadora, l'home misteriós parlà:

—Els agents de la P. I. K. havien escapat amb un submarí model «3TC». Es dirigeixen...

El desconegut no pogué acabar les paraules com si un ésser invisible, com si una força desconeguda i terrible hagués tapat la seva boca. Inclina el cap, i morí.

Sortosament, Marc sabia que aquell tipus de submarins moderníssims no podia sortir d'altre port que del X.

LA BATALLA

Poques hores després, el fill del doctor Viladric, junt amb els seus companys, ja es trobava al fons del mar tripulant un altre magnífic submarí que feia centenars de milles per hora.

Al cap d'un dia de fantàstica navegació: els «Nois d'Acer», veleren entremig de les clarors pàl·lides i esmortuïdes del fons del mar, el submarí «3TC». Aleshores començà un combat emocionant. Ambdós bàndols usaren, durant la lluita, armes novíssimes. Mal tocat, el submarí dels agents es veié obligat a pujar a la superfície. Una vegada novament a dalt, es reprèn la lluita furiosa entre les dues embarcacions.

FUGITIUS!

Mentrestant els agents de la P. I. K. lluiten, els dirigents d'aquells, o siguin els assassins del doctor Viladric, pugen a un autogir plegable i s'escapen cel enllà portadors de la fórmula robada,

*Vegeu en el nostre proper número,
el tercer emocionant episodi.*

Una història del mes de gener

És una història ben tràgica...

A Pitusca, petit poblet de Romania, el dia 25 de gener s'havien de casar la senyoreta Panaghia Atasiu amb el senyor Alexander Lazovanu. La família Atasiu és rica i havia preparat bé les

coses. El guiú tradicional es balancejava dintre el marc de la porta del menjador de la casa. Un dinar exquisit estava preparat i els coberts curiosament distribuïts per les taules, per a nombrosos invitats. Al centre de la taula central, la dels nuvis, on s'aixecava el tradicional pastís i un faisà gegantí. Un ganivet monumental els feia sentinella, esperant el moment que l'amo de la casa l'introduís en el cos calent de l'animal rostit. Però no va pas ésser aquesta la víctima innocent del ganivet...

La senyoreta Panaghia no és solament rica. És rica i bonica. Bonica i pudorosa. Pudorosa com ja no s'estila ésser-ho enlloc, ni tan sols als Balcans. Figureu-vos que en prometre's s'havia exigit del bell Alexander un jurament. Un curiós jurament, que cap promès raonable no hauria acceptat de fer. Però Alexander no era raonable. I per això acceptà el jurar que fins al dia següent de les seves noces, no besaria la seva promesa.

Probablement ni vós ni jo —jo, estic segur que sí!— ens hauríem negat a donar un tal jurament. Però Alexander, ja ho hem dit, no era raonable, perquè estava enamorat.

Doncs, com deïem, la taula estava parada. Els nuvis passen per dessota el guiú, somrients i feliços. Tan feliços, que Alexander, en un impuls foll —i tan foll!— s'abraça a la seva recent muller i li clava un sorollós petó damunt els llavis.

Però no va pas quedar-li temps per a degustar-lo. A penes l'havia deixada, que la senyoreta Panaghia es llança fu-

riosa damunt el seu marit, armada del gran ganivet de cuina, i li tallà el coll en rodó.

Els invitats fugiren esporuguits i Panaghia, dreta i orgullosa com una virtut triomfant, esperà l'arribada de la policia.

Ara està a la presó. No desitjo pas que la condemnin a mort, perquè sóc un adversari decidit de la pena capital. Però si entre les quatre parets humides agafés una bronquitis i se'n morís, no la ploraria pas.

¿On aniríem a parar, si la senyoreta Panaghia feia prosèlits? ¿Què fariem nosaltres, els homes?

Si aquesta història us fa posar de mal humor, penseu que vé de Romania, via Londres, i que la reproduïxo, resumida, d'un diari parisenc.

L. L.

Manuel Altolaguirre: un primer pla de la poesia castellana. Junt amb García Lorca i Rafael Alberti, forma el triangle més il·luminós d'aquesta hora poètica d'Espanya. Enamorat de Catalunya, admirador fervent de la nostra paeria, Manuel Altolaguirre ret homenatge de cordialitat i admiració als joves poetes catalans, publicant una breu i nova antologia del moment poètic actual de Catalunya en el número 14.è d'«Hora de España.»

El català sense mestre

segons les normes de
l'«Institut d'Estudis Catalans»
per A. ALBERT TORRELLAS
Preu: 1 pta. a totes les Llibreries

Divulgació popular del llibre

Banyes Nous, 14. Tèl. 16093. Barcelona

L'EVACUACIÓ DE TEROL

AQUELLA operació de l'enemic entre els rius Cella i Alfambra, de què vàrem parlar en la nostra crònica anterior, anava de fet dirigida contra Terol. No havent pogut prendre la plaça en llurs dues primeres ofensives, els facciosos van projectar de desbordar-la pel nord-est. Havent arribat a la vora occidental de l'Alfambra, tenien dos avantatges de consideració: llur línia principal de comunicacions per aquell indret (la carretera i el ferrocarril de Terol a Calatayud i a Saragossa), no estava ja directament amenaçada pels republicans, i passant més enllà d'aquell riu podien iniciar l'encerclament de Terol.

El dia 18 de febrer, l'enemic va començar amb enorme violència la nova ofensiva, la tercera que sofrí la plaça de Terol ocupada pels republicans. Durant la jornada, va avançar pel sector de Sierra Gorda. El dia següent, avançant més cap a l'est, ocupà Valdecebros i diverses posicions, i fou posat Terol en mala situació. El dia 20, diumenge, aconseguí ocupar el Mansueto. Des d'aquell moment, la plaça es podia donar per perduda. L'heroisme de les tropes republicanes que la defensaven va permetre d'aguantar-s'hi dos dies més, a fi de facilitar l'ordenat replegament de les forces d'aquell sector. Eren ja les vuit del vespre del dia 21 quan les tropes de la 46 divisió evacuaven la plaça, tot obrint-se pas a través dels rengles de moros i falangistes que s'hi volien oposar.

Els franquistes no van ocupar Terol fins l'endemà, a les deu del matí. Sembla que tenien por de les mines explosives que poguessin haver-hi deixat els republicans.

* *

Una victòria de Franco, doncs? No. Tot el mèrit —diquem-ne mèrit— del recobriment de Terol pels facciosos recau sobre el nou material abundant i moderníssim que Mussolini i Hitler li han enviat: estols d'avions i munts de canons, especialment uns canons elèctrics que tiren molt de pressa.

En aquell moment i en aquell lloc, per culpa de la sinistra farsa de la no intervenció, els franquistes van tenir damunt les tropes republicanes una superioritat de material que no podia ésser compensada amb tots els heroismes del món. El go-

vern de la República ho ha explicat oficialment, tal com ha explicat dia per dia, la marxa de les operacions, favorable o adversa.

Remei contra aquest mal? Mentre els Estats democràtics no hi posin el remei decisiu que en l'ordre internacional pertoca, els republicans hem d'aplicar-hi el remei que està al nostre abast: fer de manera que augmenti la producció de material de guerra. Allò que nosaltres podem fer, no ho hem de demanar als altres. Allò que pugui fer-se ací, no ha de venir de fora.

El crit d'«avions i canons per a l'Espanya republicana!», que sovint ha ressonat a l'estranger sense gaire èxit, ha de ressonar, clamorosament unànime, en tot el territori de la República.

* *

Sí; els facciosos tornen a ésser a Terol. És a dir, han ocupat el lloc on hi havia la ciutat de Terol i ara hi ha un gran pilot de runes. Però, aquell indret, en si mateix, té una importància petita. Més importància tindria —molta més— un avanç franquista en direcció a la costa mediterrània.

Després de la pèrdua de Terol, es combat encara als seus voltants. El dia 24 de febrer, l'artilleria republicana va bombardejar una columna de tropes rebels que sortia de la plaça cap al nord. Ja veieu com els soldats republicans són ben a prop encara!

Si pel nord-est de Terol els facciosos han guanyat algun terreny més enllà de l'Alfambra, per l'est i el sud els republicans conserven una part del terreny guanyat el passat mes de desembre, i sobretot, la posició clau de Puerto Escandon. Fet i fet, la situació estratègica actual és més favorable al nostre exercit que abans de la conquesta de Terol.

Tot indica que s'acosten altres batalles. El mes de març d'enguany serà d'un grandíssim interès militar. Mentre els nostres soldats lluiten bravament als fronts, la reraguarda ha de fer el màxim esforç per a proveir-los de les armes i les municions que els són indispensables per a vèncer aviat i del tot.

PER ANTONI RO-
VIRA I VIRGILI

VA VENIR D'UN MOT...

El sistema de "comunicacions" amb les trinxeres enemigues per mitjà d'altaveus, era aleshores temps molt regular. Uns soldats nostres formaven grup en un lloc proper a les línies faccioses. Del camp contrari se sentia el cridar d'un rebel. Fou destacat un dels nostres perquè captés de més a la vora el missatge. L'escollit era un xicot muntanyès que s'acabava d'incorporar i el qual tot caminant es demanava quin blasme li engegarien:

—Ep, "moros", què voleu?

—Per què no es rendeix el vostre Govern i això s'haurà acabat?

El nostre soldat no esperava un tal missatge, només anava preparat per a replicar algun penjament. Se'n va anar immediatament a reunir-se amb els seus companys, que en veure'l preguntaren:

—Què t'han dit aquells...?

—Que es rendeixi el nostre Govern i s'haurà acabat la guerra.

Es féu un moment de silenci que els reunits aprofitaren per a cercar una rèplica adequada. Un de la colla interrompé:

—Ja està! Ves, torna-hi i digues-los que... es rendeixi Franco que és el que va començar i és un traïdor.

Tots assentiren que no hi cabia una millor contestació. El missatger lleial s'agafà a l'altaveu i engegà als "moros" la resolució del grup. En tornar cap al lloc de reunió s'anava dient:

—Si en té de força una paraula! Només que els rebels contestessin "conforme!" tot llest avui mateix.

"Feia temps que esperava sortís de la vostra ploma una declaració semblant..."

Jaume Miravittles, el nostre Comissari de Propaganda, amic de molts anys de l'autor de "Oui... mais Moscou", acaba d'adreçar-li una carta. En aquesta carta, Miravittles diu a Pierre Dominique el que pensa sobre la seva posició política i àdhuc filosòfica. Perquè conté temes que ens apassionen extraordinàriament, la reproduïm a continuació.

Estimat Pierre Dominique:

He llegit uns comentaris publicats a la premsa catalana referents a un article publicat per vos darrerament. Creieu que feia temps que esperava sortís de la vostra ploma una declaració semblant.

Vaig veure-us uns dies abans de l'aixecament del 19 de Juliol. Vaig publicar un article sobre l'entrevista que vaig tenir amb vos, article que us trameto ara traduït al francès. En ell podreu apreciar l'admiració personal que sento per la vostra figura d'escriptor polític. Era, doncs, amb pena que constata una evolució vostra que no podia ésser filla res més que d'una manca de documentació o d'una voluntat sistemàtica d'error.

Permeteu Pierre Dominique que en referir-me a vos, em refereixi també a mi. La vostra muller, a la qual vaig tenir l'honor de saludar fa unes setmanes, va dir-me amb una exclamació espontània i sincera que no havia trobat mai dos esperits més semblants que el vostre i el meu. Creieu que la comparança m'afalaga, perquè malgrat tot el que ens pugui separar continuo creient que sou un dels esperits més clars de França.

Però vet ací el vostre perill. Sou un hereu dels jacobins francesos. Jacobisme és un mot que el podríem equiparar a dinamisme intel·lectual i espiritual. El jacobí no pot prendre mai, davant un problema, una actitud passiva. Ha de prendre partit i això ha de fer-ho amb passió. Hi ha un gran problema modern que cada dia és més absorbent: El problema social. Hi ha una filosofia que n'ha volgut ésser l'única encarnació: el marxisme. En prendre posició, doncs, davant del problema social, cal prendre posició davant del marxisme. I el jacobí només pot fer-ho de dues maneres: o apassionadament a favor o apassionadament en contra. Vos ho heu fet de la darrera manera.

Heu pres partit apassionadament contra el marxisme. I aquesta actitud us ha anat portant sistemàticament cap a una posició que jo considero extremadament perillosa: jacobinisme feixistitzant. Jo ja sé que en el terreny de la crítica, la posició intel·lectual d'aquesta actitud té moltes atraccions. Hom sembla modern, actiu, alerta. S'és combatut per una sèrie d'elements que afalaguen; es poden conciliar en una síntesi agradablement còmoda, una sèrie de concepcions antagòniques, etc., etc. Tot això està molt bé quan no se surt de l'especulació teòrica i quan es viu en un moment en què els cismes només són comentats a les Acadèmies. Però és que ara estem en un moment tràgic del destí humà, moment semblant al d'aquelles èpoques llunyanes de l'Edat Mitjana en què, al damunt de conceptes, se sacrificaven milers de vides. I llavors la posició de l'intel·lectual, pel que té de responsable, esdevé molt difícil.

I jo voldria dir-vos, admirat Pierre Dominique, que sense treure res de la brillantor del vostre esperit, de la flexibilitat del vostre intel·lecte, sense voler que canviu de posició enfront del problema filosòfic que planteja el marxisme, es pot ésser jacobí sense admirar Hitler i Mussolini; al contrari, el veritable jacobí és aquell que es barreja al corrent popular, el defineix i l'estructura; i creieu que a Espanya, Franco representa, digui's el que es vulgui, les forces obscures del passat amb tot el seu seguici de dolors, de misèries i ignoràncies, i l'Espanya republicana, enmig de lluites internes sagnants i tràgiques s'està creant un esperit que és el veritable esperit jacobí espanyol, del qual ha de sortir un estat nou, jove, fort i creador.

Es aquesta Espanya, amic Pierre Dominique, que us interessa. Vos no heu pas escrit perquè us admirin les beates insípides i les senyoretes histèriques. Els vostres veritables admiradors es troben del costat de la República, joves ardents, apassionats, actius, dinàmics, que volen construir amb l'alegria i amb la pau una societat més justa que no sigui la cristallització d'un tema filosòfic, sinó l'edificació lenta i espontània de la veritable realitat nacional.

Rebeu les meves més sinceres salutacions.

JAUME MIRAVITLLES

JAUME MIRAVITLLES

PIERRE DOMINIQUE

gran escriptor, un dels esperits més sensibles de França, sentí als inicis de la nostra guerra certes velleïtats franquistes. Aviat, però, sabé trobar el seu camí de Damasc i ara porta a terme des de les pàgines de «La République» i des de la seva tribuna de conferenciant una apassionada i profitosa campanya a favor de la nostra causa.